

LEO MEYERS

# OORLOG

*en Joden*

LEO MEYERS

# OORLOG *en* JODEN

*Een kreet om recht voor  
het immer vervolgte volk*



AMSTERDAM 1946

---

JOACHIMSTHAL'S  
BOEKHANDEL, UITGEVERS- EN DRUKKERIJBEDRIJF N.V.



*Aan de nagedachtenis van de vernietigde kinderen  
van mijn vermoorde broers en eenige zuster.*



## VOORWOORD

De tijd der verschrikking ligt ons allen nog te versch in het geheugen, de pijn der geslagen wonden schrijnt nog te zeer, om er rustig en op een afstand over te kunnen spreken.

Vandaar, dat de groote literatuur, waarin de neerslag te vinden is van alles, dat ons trof, er nog niet is en er nog niet zijn kan.

In de jaren der opsluiting hebben echter velen getracht hun gevoelens te uiten door wat in hen leefde op schrift te stellen.

Hun uitingen zijn ongetwijfeld tijds-documenten, zij vormen de hartekreet om recht na zooveel onrecht.

Daarom meenen wij aan één dezer velen gelegenheid te moeten geven om zijn stem in het publiek te doen hooren. Het is het werk van een leek, zonder literaire pretentie, maar de echtheid van zijn gevoelens zal zeker niet nalaten indruk te maken op allen, die dit tijdperk hebben doorleefd. Wellicht zullen velen door zijn klemmend betoog ertoe gebracht worden, om opnieuw na te denken over de positie der Joden en daardoor den strijd om recht voor dit oude Volk helpen steunen.

DE UITGEVER



# I

De aanvang van dit boek wijkt in zooverre af van andere, dat het geen inleiding heeft, waarin het beeld van een landschap voorkomt vol van kabbelende beekjes en uitvoerig geschilderde wolkenpartijen, wuivende boomen, enz.

Het ontbreekt eenvoudig, omdat een dergelijk landschap ontbreekt.

Wat niet ontbreekt, is een beperkt uitzicht, en wel: rechts achter, een vormloos complex pakhuizen, links een dood fabriekspand. Aan den voorkant zien we, uit veiligheidsoverwegingen, ver van de ramen verwijderd blijvend, als we de wang tegen den rechtermuur drukken, nog juist de contouren van een grooten kastanjeboom, de gids, die ons moet melden, dat de lente, zomer, herfst of winter aangebroken is.

Met vrouw en kind *ondergedoken* op een *bovenhuis*; een ietwat grappige bijkomstigheid, maar daarmee houdt het grapje dan ook op.

Bijna drie lange, schier eindelooze jaren; 150 weken oftewel 1000 dagen.

Met vrouw en kind, afgesneden van de wereld, plotseling gerukt uit het actieve leven naar dat van een martelend afwachten.

Uitgeworpen, ontrecht, onworteld; alles, man-

nenkracht, wil, je illusies, je verwachtingen van het leven, 't werd alles op één heilloos moment vernietigd. Aangewezen op de verre vage hoop op redding.

Afwachten onder duizend gevaren, onder vreezen en hopen, terwijl je je leven door je vingers ziet glijden.

Je moet vluchten, om te ontkomen aan een zekere vernietiging. Met je vrouw, voor wie je met eerzucht en trots werkte, met je dochtertje, een kind nog, dat op het laatste moment triomfantelijk haar pop redde; een kind, dat je inmiddels ziet opgroeien tot meisje, ziet ontwikkelen tot vrouw, zonder dat ze nochtans het geluk deelachtig wordt aan die levensperiode eigen. Geen spel, muziek, geen vrijheid van bewegen.

Je vlucht en je moet je werk, je zaak, waaraan je je beste jaren gaf, achterlaten. Je zaak, die je met eigen ambitie en ijver oprichtte, omhoogstuwde, gezond en sterk maakte.

Je werk, de vrucht van durf, initiatief en jarenlange inspanning, die je tot ontwikkeling bracht, angstvallig zorgdragend hierbij derden niet te benadeelen. Je zaak, waarin je met gouden letters op een zwarten achtergrond de spreuk liet aanbrengen: „Wij willen U niet bedienen, wij willen U dienen”.

Naar dit motief instrueerde je je personeel, terwijl je er waarachtig en oprecht naar streefde van je cliënten vrienden te maken, die niet enkel door commercieele banden aan de zaak verbonden waren. Je probeerde een socialen band te vormen

tusschen fabriek en verbruiker, waarin je slaagde. En dit alles in één slag weg, vernietigd, geroofd. Drie lange, schier eindelooze jaren.

Driemaal zag je de seizoenen komen en gaan, alleen zelf bleef je. Drie seizoenen drukte je je wang tegen den rechtermuur, om aan het stukje kastanjeboom te ontdekken dat de lente, als symbool van de ommekeer, daarmee misschien de verlossing komende was.

Drie lange, schier eindelooze jaren.

Je hoort de gelijkmatige dreunende soldatenpas, je hoort hun triomfliederen uit hun verwaande strotten door de straat galmen, tegen de huizen opspringen en in machteloze woede bal je je vuisten en denkt aan de vernietigde kinderen van je vermoorde broers en eenige zuster, waarmee je in innige harmonie geleefd hebt met brave ouders als gemeenschappelijk, onvergankelijk bezit. Je denkt aan je vrienden, je leeraren, aan hun gezamenlijk onbekend graf.

Je hoort in de straat de wandelaars, de fietsers, de vrouwen en mannen met hun kinderen, dikwijls in vroolijk gesprek voorbijgaan. Je ziet in het water van den singel cano's door het water glijden, bestuurd door jonge, bruingebrande menschen, sportief gekleed, en ze wuiven naar de wallekant, waar hun jonge vrienden en vriendinnen in tenniscostuum, warm en moe van het spel, juist passeeren en je ziet dan je kind aan, dat met hongerige, hunkerende blikken dit alles volgt en opneemt; dan kreun je inwendig en je vraagt in vertwijfeling: Mijn God, waarom dit alles!

Niet voor jezelf vraag je om een einde, maar voor een kind, dat aan de poorten van het leven rukt; voor een vrouw, die wegteert van heimwee. Dat alles bliksemt door je brein en je voelt een smart zoo intens, dat de bestaande superlatieven niet toereikend zijn.

Maar dit alles is niet interessant, niet schokkend, dit alles is niet vermeldenswaard, wijl het om enkele personen gaat.

Vermeldenswaard is of wordt het pas als het met vele tienduizenden geschiedt en dan nog moet dat lijden en sterven persé op een daarvoor geëigend terrein geschieden, „op het veld van eer”. Daarvoor zijn de ridderorden gereserveerd en vermeldingen in bijzondere dagorders.

Maar wat met diegenen, die sneuvelen in de dagelijks wederkeerende veldslag tegen het doodelijke rhythme van de klok, het sluipend gevaar van de wegtering door de doelloosheid, door gebrek aan lucht of beweging?

Wie kent hun getal?

Wie schat het getal van de velen, die geëxploiteerd, uitgeschud, voor werkelijk of gefingeerd gevaar telkens opnieuw verkassen moesten. Opgejaagd van de eene schuilplaats naar de andere, een trekkersgang door hun fuik moesten maken?

Wie verstrekt de statistieken van hen die bezweken ten gevolge van de hongerige, misselijk makende behoefte naar afwisseling, aan de onmogelijkheid om deze behoefte te stillen. Aan de wanhoop, die je bespringt tijdens dit van elke glans ontbloote leven. Tegen dat machteloosmakend

gevoel, jezelf slap van ontgoocheling te weten, als waardeloos uitgestooten te zijn. Te weten, dat er genoeg werk te verrichten is, doch gebonden te zijn aan de belofte, als voorwaarde voor je opname, je van elke actie naar buiten te onthouden.

Wie kent het getal van hen die vielen in den strijd die je overdag voert, overal waar je loopt, staat of zit en des nachts in doorwaakte nachten? Tegen die opdringende lugubere kameraden, die hun grijpparmen om je schouders vlijen: de waanzin en de dood.

De waanzin, die rechts in je oor fluistert: „Vlucht met mij de vrijheid tegemoet, ik slaak je boeien”. De dood die links in je oor fluistert: „Kom, ga met mij de rust tegemoet, hier op aarde is het immers overal „verboden voor Joden”.

Je klemt je kaken opeen, je spant je spieren en je trapt de verleiders ver van je met een kracht, die je ontleent aan het verlangen om bij de eindafrekening te zijn met hen, die al dat leed over ons brachten. En voor het eerst in je leven ervaar je, dat in wraakgevoelens levenwekkende kracht steekt.

\*

Indien men in de toekomst een misdadiger, die het verdient, doodelijk secuur wilt treffen, geef hem dan een gevangenisstraf, waarvan de tijdsduur onbepaald is. Niets werkt feilloozer dan dat. Onderduiken is veel erger dan gevangenisstraf. Allereerst weet de gevangene waarom hij gevangen zit en kan zich derhalve verzoenen met

de gedachte, dat het als boetedoening geldt tegenover de door hem gepleegde misdaad of misstap. Vervolgens kan hij althans op den dag af zeggen, ja het uur bepalen, waarop hij in vrijheid zal worden gesteld. Als tegemoetkoming in zijn gevangenschap ontvangt hij nog de concessie op tijd gelucht te worden; hem is nog een dagelijksche beweging in de open lucht toegestaan. Indien men, als ondergedokene, deze „luxe” wil genieten, komt men op het peil der ratten, die bij nacht en duisternis uit hun holen kruipen en toch was dit het lot van vele duizenden mannen, vrouwen en kinderen.

Men kan ons een oud, maar moeilijk een uitgeput ras noemen, zonder vitaliteit, want wie zonder lichamelijk of geestelijk gekraakt te worden dit alles reeds zoo dikwijls doorstond, is onverwoestbaar. Het eenige, dat je aantast en drukt, is de overweging, dat je deze onvrijwillige gevangenschap moet ondergaan en aanvaarden door omstandigheden en oorzaken buiten eigen wil en schuld. Dat maakt het berusten wel uitermate zwaar. Te zwaar bijna om te torsen, ware de steun van derden uitgebleven.

Vele vrienden, die hun naam niet genoemd wenschen te hebben, schraagden ons, voorzagen ons van het allernoodigste, omdat wij zelf gedoemd waren tot inactiviteit.

Speciaal echter, met of zonder toestemming, wensch ik hulde te brengen en diepgevoelden dank aan de H.H. Geestelijken der *Evangelisch-Luthersche* gemeente te Haarlem. Hun kiesch,

bescheiden optreden verbiedt mij in details te treden, maar het was boven allen lof verheven.

Onze gastheer en gastvrouw:

Tweeërlei levensopvattingen, tweeërlei mentaliteiten, tweeërlei temperamenten worden plotseeling tesamen gevoegd; welk een laveerkunst wordt er van beide partijen geëischt, om het tot een goed en prettig einde te brengen.

Ik weet niet, wat ik in hen meer moet bewonderen; hun moed of hun geduld, want mag het verbazen wekken, dat wij wel eens aan onze ketenen rukten, wel eens met onze boeien rammelden? En dat is nu niet een bepaald prettig geluid.

Gedrukte, donkere, uitzichtlooze dagen waren er, dan werd werkelijk aan hun geduld een zware proef opgelegd; maar onversaagd werd doorgezet.



Bijna drie, schier eindeloze jaren.

Zij schonken een overvloed van tijd om na te denken over het ontstaan dier spanningen, welker ontlading zulk een ontzettende verwoesting, geestelijk, zoowel als materieel, over het menschdom bracht.

Van een dier spanningen werd ik zelf slachtoffer; daarom zal dit werk wel wat subjectief getint zijn. Men vergeve het mij.

Een zee van tijd om na te denken, alhoewel het zelfbehoud dikwijls eischt en waarschuwt voor het gevaar van te denken.

Niet te denken is makkelijker, maar dan verdrink

je ook in die zee van tijd en je slaat, om te blijven drijven, de wiekslag der gedachten uit. Dan komt dat obsedeerende, dat je niet loslaat en je glijdt vanzelf in de overpeinzingen; je gedachten vliegen terug.

Zeër dikwijls, tijdens deze contemplaties, denk je met bitterheid aan vroegere tijden en als een terugdraaiende film, zie je dwaze beelden en je ontdekt, dat zij die zich lieten kiezen als leiders, als de behartigers van je belangen, kapitale blunders maakten.

Je hoort in gedachten of herleest het, het staat opeens weer helder voor je geest, zooals b.v. de interpellaties in de Eerste of Tweede Kamer, die stereotiep aldus geformuleerd waren: „*Is het den minister bekend?*”

Je denkt met bitterheid: „Hoe merkwaardig, dat ik nimmer van een interpellatie hoorde of deze te lezen kreeg, die luidde:

„Is het den minister bekend, dat in Nederland, een van geslacht op geslacht hier geboren groep menschen gevaar loopt koelbloedig vermoord te worden, bij een eventueele inval van het Duitsche leger in ons land?”

„Is het den minister bekend en zoo ja, welke maatregelen denkt men dan te treffen, om hen, behalve het Koninklijk Huis en de ministers zelve, op tijd in veiligheid te brengen?”

„Kan de minister ons garandeeren daarvoor scheppen ter beschikking te hebben, om deze ter dood veroordeelden, met uitzondering van de dienstplichtigen onder hen, voor den gruweldood te

behoeden door overbrenging naar elders?"

Helaas, ik hoorde noch las het ooit.

Niet te denken is dikwijls beter, maar dan is het gevaar zeker niet denkbeeldig een makkelijke prooi te worden der doodende verveling.

Behalve het gevaar van den geestelijken dood, was er het gevaar ontdekt te worden. Kan door iemand, die het zelf niet meemaakte, bij benadering gepeild worden wat dit zeggen wil?

Het zijn slechts luttele woorden „bang om ontdekt te worden”, maar het ontbreekt mij aan uitbeeldend vermogen, om dit gevoel op papier in woorden weer te geven.

Bijna drie jaren slechts fluisterend te spreken, op je teenen te loopen, het feit te moeten vaststellen, dat je je kind moet terechtwijzen, omdat ze eens de onvoorzichtigheid beging te zingen (het natuurrecht van een kind!) en daardoor het gevaar opwekte, de aandacht der benedenburen te trekken. Bijna drie jaren bij iedere bel gereed te staan, een vooraf gereed gemaakte schuilplaats te betrekken, een schuilplaats waarin je, via een kunstig gecamoufleerd luik, ingeschoven wordt als een brood in een bakkersoven. Een schuilplaats, waarin je opgevouwen onder de dakpannen komt te liggen. Wat kan een ruk aan de bel al niet beteekenen?

Zoo geschiedde het b.v. op een stikdonkeren nacht, het kon nauwelijks twee uur geweest zijn, dat we door zoo'n angstaanjagende, doordringende ruk aan de bel, uit onze halve slaap opgeschrikt werden.

## Alarm!

Nadat we vliegensvlug opgeborgen waren, werd er opengedaan en boven het bonzen van je hart, hoor je beneden stemmen. In het nachtelijk duister stond een... kraamverpleegster, die kwam assisteeran bij een nieuw leven, dat persé dit tranendal wilde binnengaan. Lóós alarm; de helpster bleek zich in het huisnummer vergist te hebben. Onder veel excuses spoedt ze zich naar het juiste adres, genomen uit de telefoongids van onzen gastheer. Het blijkt inderdaad twee uur in den nacht te zijn en je komt met kalk overluden uit de nok van het huis gekropen en troost je geschrokken vrouw en kind en probeert het van den grappigen kant te bekijken, steekt zelf ter kalmeering een cigaret op en lacht.

In dergelijke omstandigheden levende, ontwikkel je een zevende zintuig, waarmee je kunt waarnemen of een bel goed of kwaad nieuws brengt. Het is alsof de muren transparant worden, alsof je er dwars doorheen kunt zien.

Zoo'n onheilsruk aan de bel bracht op een stormachtige herfstmorgen, terwijl de regen met geweld tegen de ruiten sloeg, een Jobstijding, n.l. de boodschap, dat de broer van onzen gastheer den vorigen nacht gearresteerd was wegens ondergronds werk.

De brenger van die boodschap bracht tevens de waarschuwing, dat vrijwel zeker bij de bloedverwanten van den gearresteerde, huiszoeking zou plaats vinden. Inderdaad bleek bij onderzoek, dat dit bij de zuster van onzen gastheer reeds plaats

had gevonden. Groote onsteltenis volgde en in allerijl werd besloten bij het vallen van den avond tijdelijk te verhuizen, totdat het gevaar geweken zou zijn.

De avond viel, en met je vrouw aan den arm en je kind aan de hand, loop je in het stikdonker, de hoofden gebogen als beschutting tegen de neerplensende regen, torn je op tegen den storm en in je hart schiet de wanhoopsvraag op: waarheen? Naar een nieuwe tijdelijke wijkplaats.

Dit zijn de oogenblikken van de vertwijfeling en het zwarte, klotsende water roept een verleidelijk kom! kom! kom!

En weer lig je op een vreemd bed met open oogen, waarover zich geen slaap wil ontfermen; rusteloos woel je om en om, waarbij de slaap en de rust de vormen krijgen van iets onbereikbaars, een luxueus idee, een magisch begrip. En je denkt en dan is het je soms wel heel droef te moede.

Maar terzake: dit alles voldoet misschien niet eens aan de minimum-eischen van de literaire smaak; ook de literatuur immers bezit haar eigen wetten.

De hoofdzaak en de bedoeling die ik nastreef is, dat ik in de volgende hoofdstukken wil trachten de valsche gronden bloot te leggen, de ontstellende onwetendheid, die er heerscht, te helpen opheffen, omtrent het ontstaan van een der botsingen, die zooveel onheil stichtte onder de slachtoffers, zoowel als onder de bedrivers.

Het bestaan van deze, bijna naieve onwetendheid,

is op infame manier benut en uitgebuit, rekening houdend met en gebruikmakend van de weinige interesse, die er helaas in breede kring bestond. Dat deze lage speculatie lukte, heeft jammer genoeg de jongste geschiedenis tragisch duidelijk bewezen.

Meerdere malen, ik ben me dat ten volle bewust, maakte ik me schuldig aan een wat oppervlakkige, maar daarom niet liefdelooze, behandeling der onderwerpen, waarover nog zoo veel meer geschreven zou kunnen worden. Indien U hierover en waarschijnlijk over andere onderwerpen Uw critiek gaat uitoefenen, leg dan, billijkheidshalve, als maatstaf het feit aan, dat ik slechts een eenvoudig zakenman ben en dus geen letterkundige. Vergeet bij Uw critiek ook niet, dat ik vele toestanden of gebeurtenissen, die ik beschreef, letterlijk, zoowel als figuurlijk moest waarnemen door een kiertje van het gordijn.

Indien ik de hoop mag koesteren, dat ik er in geslaagd ben eenige duidelijkheid te hebben geschapen in deze, gecompliceerde, door onze vijanden bewust vertroebelde materie, dan reeds acht ik mij mateloos gelukkig.

Men veronderstelle echter niet, dat ik, louter als tijdverdrijf, naar de pen greep. Immers: niet als banale tijdspasseering aanschouwt de ernstig mishandelde zijn afzichtelijke wonden.

Niet schreef ik, onder den drang, ontsproten uitsluitend uit sentimenteele dankbaarheid gespaard te zijn, maar als een dringende, zedelijke plicht. Anderen zullen het machtiger, imposanter, boeien-

der, technisch-volmaakter neerschrijven; niemand echter met meer liefde voor een volk, dat nu reeds 2000 jaren achtereen, nu hier, dan daar, het slachtoffer werd van de meest grove, onbillijke en bloedige rechtsverkrachting.

De verschoppelingen der historie, de rusteloos opgejaagden.

Dit eerbiedwaardige oude Volk, dat men slechts rust gaf als een tijdelijke genadegave. Dit oude Volk, dat gebeukt, maar nimmer verpletterd werd onder zijn Atlaslast, nooit vernietigd kon worden op zijn smartelijke weg, geschraagd door de wetenschap een goddelijke opdracht te vervullen. Dit heb ik lief nu meer dan ooit.

## II

Eens, laten we hopen spoedig, zal deze rampzalige oorlog tot het verleden behooren.

Oververzadigd zullen god Mars en zijn dischgenooten zich verheffen van den meest overvloedigen maaltijd aller tijden.

Uitgedoofd worden de lichtkronen der feestzaal, wier wanden kwistig gedrapeerd waren met echte Perzische tapijten, bommentapijten, geweven te Teheran.

Een bacchanaal als nimmer te voren. Nooit eerder stroomde de roode champagne overvloediger, nimmer tevoren brachten de ijlboden, onder jubelende bijval, succesvoller overwinningsberichten, nimmer in de geschiedenis steeg de waanzin hooger, was het rumoer heviger, waren de aanzitters van een feestdich meer beschonken.

Een sinister concert verhoogde de feestvreugde in niet geringe mate en de hofdirigent van dezen wreeden vernietigings-Monarch spelde, hem ten dienste, dag en nacht onafgebroken.

Deze, in duivelscostuum gestoken dirigent, wist een cacophonie van geluiden te voorschijn te roepen: het gekerm der gewonden, het gillen der sirenes, het huilen der granaten en het bromgeluid der vliegende bommen.

Maar eens, God geve spoedig, zal het einde van Mars daar zijn. Dan zal de actiefste vertegenwoordiger, dien hij ooit op aarde had en waarover hij sterk dacht hem tot zijn compagnon te maken, uitgeschakeld zijn, zijn taak ten einde.

Amechtig, dik, bulderend van het lachen, zal Mars zich in zijn moderne zetel laten vallen.

Meester in de kunst van camoufleren, die hij inmiddels geworden is, zal hij er in slagen dit weinig verheffend tooneel aan ons oog te onttrekken. Handig zal hij daarbij gebruik weten te maken van de attributen, die wij hem, vernuftige menschen die wij waren, verschaften in de vorm van de rook der verbrande steden en het stof der in puin gebombardeerde gebouwen. Een geheel werelddeel met zijn millioenen inwoners in dienst als figuranten voor zijn satanisch doel.

Zijn duivelsche hoongelach hooren we niet eens, doof als we nog zijn, door het nadreunen der zware bommenwerpers, door het denderen der vliegende vestingen, producten van onze zoo zeer geprezen en aanbeden techniek. Wel jammer, want we waren juist onderweg met onze geperfectioneerde reportagewagen om een geluidsopname en ooggetuigeverslag op de plaat vast te leggen van dit daverend oogstfeest van god Mars. Nu missen we de gelegenheid, om, ten gebruike en ten behoeve van het komende geslacht, millioenen gramfoonplaten, inplaats van nieuwe granaten te draaien, die aangewend zouden kunnen worden voor hen, die thans nog de wiegen en boxen bevolken.

Zoo zal dan een der bloedigste en meest dramatische episoden der wereldhistorie afgesloten worden. Welk een gigantische verwoesting liet hij na. Waarlijk, we hebben weinig reden met gerechtvaardigde trots terug te zien naar de ten einde loopende eerste helft der 20e eeuw. De dan militair afgesloten gebeurtenis kon wel eens leiden naar de ondergang eener beschaving, die wij niet bij machte waren te behouden.

Zij vernietigde immers het grootste deel van het zoo moeizaam opgebouwde, van hetgeen door reeksen van generaties was gewrocht.

Indien dit angstaanjagend vermoeden vormen van waarheid gaat aannemen, laten we dan, alvorens onder te gaan, nieuwe steenen tafelen, van het hardste granietsoort, achterlaten, waarin we eerlijk onze kapitale blunders, die we gemaakt hebben, zullen beitelten om, indien er nog sprake is van komende geslachten, hen althans te vrijwaren voor de misslagen, die wij in onze kortzichtigheid begingen.

Hoe weinigen zullen uit deze dolle heksensabbath, ongeschonden naar lichaam en geest, te voorschijn komen.

En de overlevenden blijft nog niet eens de verkwikkende troost, dat de orkaan die woedde alleen maar de verdorde bladeren en de doode takken meevoerde en de veelbelovende vruchtdragende knoppen achterliet.

Zooals gebruikelijk is, zal ook naar deze misdaad een ernstig onderzoek worden ingesteld. Tal van commissies zullen benoemd worden, die zich wel

weer zullen haasten sub-commissies voort te brengen en deze op hun beurt zetten weer experts aan het werk. Enfin laten we niet beginnen ons schuldig te maken om à priori reeds af te kammen.

Er zal dus een onderzoek worden ingesteld. Naar wie en naar wat? Naar de oorzaken, naar de verantwoordelijke daders? Goed, daar hebben we allen belang bij. Ze zal echter alleen dan vruchtbaar kunnen werken, als ze haar taak op geheel nieuwe basis en wijze aanpakt, d.w.z. dat daarbij niets of niemand, die bleek een aandeel in het gebeurde te hebben gehad, gespaard wordt.

Geen heilige huisjes, zooals voorheen, zullen ontzien mogen worden. Het na ons komende geslacht, de generatie, die letterlijk en figuurlijk gesproken met de brokken bleef zitten, heeft er recht op, neen zal het eischen.

Opdat er een volledig licht valle op deze smartelijke tragedie.

### III

En zooals iedere tragedie had ook deze zijn proloog.

De proloog begon 30 Januari 1933, voorspel van één der grootste drama's der historie. Prompt werden de partij-dagen gehouden en repeteerde men de scènes van het botvieren van haat, het proclameeren van den strijd.

Eén der belangrijkste requisieten van dit tooneel van den ondergang van de beschaving en de hellevaart der menschheid was een nieuwe golf van Jodenhaat.

Het is noodzakelijk, dat wij hier langer stilstaan bij den oorsprong en het wezen van het antisemitisme.

Het antisemitisme wortelt niet, of niet alleen in jalouzie, het is niet alleen de bloedige vervolging van een volksgroep, maar het ontstaat door een instinctieve afkeer. Instincten zijn niet met redelijke argumenten te bestrijden. Zij blijven bestaan, ook wanneer men overtuigd is door het nuchtere verstand, dat er geen reële basis aanwezig is. Het spreekt vanzelf, dat een voortschrijdende beschaving ook aan dit affect op den langen duur den bodem zal ontnemen. Maar het gevoel van wrevel en onlust, dat teweeggebracht wordt door





# OORLOG *en* JODEN



de aanwezigheid van een groep, die anders is, zonder een duidelijk bewustzijn waarin dit anders-zijn bestaat, zal zich handhaven en naarmate men er minder aan wil toegeven, grootere conflicten veroorzaken.

In hooge mate geldt deze psychologische fundeering voor de Joodsche groep, die nu al meer dan 2000 jaar in een nationaal abnormale situatie verkeert. Een volk zonder eigen land, levend te midden van andere volken, toch door banden van afkomst, traditie, cultureele eenheid, ja, tal van andere typisch nationale factoren een volk gebleven, moet van deze abnormale situatie wel den terugslag ondervinden.

In de middeleeuwen heeft ook de buitenwereld het nationale karakter van de Joodsche groep erkend; deze groep, afgescheiden van het sociale leven der overige wereld, vormde dus een nationale minderheid met haar eigen structuur en wezen. De buitenwereld bestreed haar als zoodanig. Zij koos daarvoor het godsdienstverschil (het Jodendom-Christendom), omdat het verschil in godsdienst het wezenlijke kenmerk was van deze groep.

Aan deze nationale positie werd door de idealen en uitvoering der Fransche revolutie een einde gemaakt.

De Fransche revolutie met haar idealen gelijkheid, vrijheid en broederschap, bracht voor de Joden het tijdperk der emancipatie en deed na de val van de Bastille ook de ghettomuren vallen. De prijs voor deze emancipatie echter was zoo

hoog, dat het Joodsche volk tenslotte alles ervoor moest opofferen.

Achtereenvolgens werd geëischt het verlies van de eigen taal, het verlies van het nationale bewustzijn en verbondenheid met het eigen Joodsche land, eigen godsdienstvormen en tenslotte eigen ziel en leven. Geen groep binnen het Joodsche volk heeft zooveel geofferd aan de assimilatie als de Duitsche Joodsche groep. De resultaten traden duidelijk aan het licht bij deze dramatische episode in de geschiedenis der menschheid.

Zoo geschiedde het in Duitschland, dat men Mendelssohn van zijn voetstuk wierp. Heeft iemand meer aan de wereld geofferd dan Mendelssohn, die alles verloochende om één der hunnen te zijn; toch heeft een bende maniakken zijn vernielust botgevierd op een steenen beeld, dat de herinnering aan een man, die hemelsche muziek schiep, levend moest houden en het eerste cultuurmonument viel in puin. De echo echter van den val van dit steenen beeld, galmde nog jaren lang na, duizendvoudig weerkaatst door het geluid der ingestorte cultuurmonumenten.

Joodsche schrijvers gaven het beste van hun hart en ziel aan Duitschland, neen aan de menschheid. Toch geschiedde het in Duitschland, dat een hysterische krijgsdans werd uitgevoerd rondom den brandstapel, waarop deze boeken werden verbrand. Het boek der boeken echter, de grootste gave ooit door eenig volk aan de menschheid geschonken, vermocht men niet te verbranden. De gloed van den brandstapel brandde duizendvou-

dig in Deutschland's brandende steden. Wat in 1933 ten tooneele werd gevoerd, grensde aan het ongeloofelijke. Zag en hoorde de wereld dan niet, dat daar de vernietiging der menschheid werd voorbereid.... en onderwijl vloog men hier elkaar in de haren over het geboorteuur van het versche kadetje, volgden in Frankrijk de ministeries elkaar op en woedde elders de koorts der zesdaagsche.... *de gongslag klonk, het scherm ging op, het spel begon.*

Een der programpunten hield de uitroeiing in van een groep van pl.m. 600.000 mensen, wier eenige misdaad was, dat ze uit Joodsche ouders geboren waren. Een categorie mensen, die tot op dat moment leefden in de waan Duitschers te zijn; het bleek inderdád een waan.

Een categorie, die ook uit eigen gelederen tienduizenden van haar jonge zonen had geofferd, toen het „Vaterland” in 1914-1918 in nood verkeerde, die zelf of wier vaders tot aan hun nek in de modder der loopgraven hun bloed voor Deutschland vergoten had.

Een categorie die mensen voortbracht, die wereldroem droegen, Nobelprijswinnaars werden en de cultuur, waarop iedere Duitscher zoo trotsch is, mee hielp opbouwen. Is het niet overbodig namen te noemen, zooals een Heine, Mendelssohn, Meyerbeer, Rathenau, Einstein, Ehrlich, Liebermann, een Max. Haber, enz. enz.

En in één nacht werden daar beroemde rechtsgeleerden als bij tooverslag tot gauwdieven en

rechtsverknoeiers, de beroemdste geneesheeren en chirurgen tot vrouwenverkrachters en kwakzalvers gestempeld. Beroemde kunstenaars tot nabootsers en aanhangers van de „kitch”. Over hen allen of hun nakomelingen werd zonder uitzondering of onderscheid het doodvonnis uitgesproken, koud en onherroepelijk luidde het parool „ausrottung”. En ten overstaan van de geheele wereld klonk het bevel.

En hoe reageerde deze wereld? Indien ze al eens protesteerde — sporadisch laboreerde ze wel eens aan moreele oprispingen — klonken de kreetjes zoo zwak, zoo schuchter en vooral zoo bescheiden, dat het per saldo meer kwaad dan goed deed. Ze onderstreepten de zwakte van het wereldgeweten en versterkten de samenzweerders terdege in hun veronderstelling, dat de overige wereld te apathisch was om krachtig, doeltreffend in te grijpen.

*Inplaats een hooge zedelijke moed te toonen, demonstreerde men een dadenlooze berusting en daar nu lag m.i. de kapitale fout.*

Daar ontstond de breuk, daar kwam een vooze en vermoldme staat van zaken aan het licht. Daar brak de keten op zijn zwakste schakel. Het hek was van den dam.

Was de wereld dan doof en blind tegelijk? Kon of wilde men de schrikwekkende gebeurtenissen niet zien, kon men geen koers meer peilen? Waarom, zoo vraag ik me af, werden aan deze anti-Christelijke excessen door een samenleving

gegrondvest op het Christendom niet een gebiedend halt toegeroepen als zijnde in strijd met *de leer*?

Waar waren de staatslieden met den vooruitzienden blik? Regeeren is immers toch niets anders dan vooruitzien? Deze staatslieden bezigden, als men ze al eens hoorde, de gebruikelijke diplomatieke taal en spraken van „Duitsche binnenland-sche aangelegenheden” en stelden ieder die het maar hooren wilde gerust: er was niets „aan de hand”. Adviseerde b.v. onze Minister-President ons niet maar rustig te gaan slapen? Was dat alles een onvergeeflijke, bewuste of onbewuste misleiding?

Dat deze passieve houding van de verantwoordelijken, door de andere zijde werd opgevat als een goedkeuring van hun moordpartij, valt nauwelijks te verwonderen.

Maar zij die het wel goed meenden met de beschaving en de menschenmaatschappij en de ramp wel zagen naderen, hielden van spanning hun adem in, met angstig bonzend hart, vervuld van een bang voorgevoel. Tot hen behoorde ook ik. Hoe menigmaal heb ik in de vriendenkring mijn bezorgdheid en angst uitgesproken, doch werd met de bekende doodoener als „voorbarige zwartkijker” berispt. Meerdere malen greep ik het middel aan dat me ten dienste stond en sprak in de pers via de rubriek, ingezonden stukken, mijn verontwaardiging en bezorgdheid uit. (De Hoofredacteur van het Haarlemsch Dagblad ondersteunde mijn poging tot wakkerschudden door

er een hoofdartikel op te laten volgen, dat werkelijk subliem genoemd moest worden <sup>1)</sup>).

Wat stond er te gebeuren? Zou men zonder in te grijpen de beschaving laten verbloeden tot het volkomen niets? Zou men nog de hoop mogen koesteren, dat te elfder ure het bruijt geweld, desnoods door rigoreuze maatregeler., tot staan zou worden gebracht?

Dit wel of niet ingrijpen werd de krachtproef, gesteld aan de Westersche cultuur. Het was haar taak geweest afdoend stelling te nemen, *haar goddelijke opdracht*. Dit geschiedde in 1933 en nog werd de wereld een respijt geschonken van zes kostbare jaren alvorens het geweld zich zou storten op alles wat waarde en inhoud aan het leven schonk, met een vaart en een kracht, die bij de eerste schok alles omver moest werpen wat in den weg stond.

Vermoedden de verantwoordelijken niet, dat de ramp die zich ginds ongestoord kon voltrekken, later de geheele wereld mee zou sleepen in zijn hellevaart?

Maar de onverantwoordelijke wereld maakte zich meer zorgen over de uitslagen der cricket-wedstrijden, over de afloop der non-stop danstour-

---

<sup>1)</sup> Dat beroep in de pers had voor mij persoonlijk nog een zeer onaangenaam incident tot gevolg.

Ik werd n.l. in Januari 1941 uit mijn huis gehaald door twee leden der gestapo, die mij één der ingezonden stukken als corpus delicti voorhielden, waarop ik vervolgens, als ware ik een gevaarlijke misdadiger, met getrokken revolver in een wachtende auto werd gedreven en slechts door een wonder uit de handen der Duitsche politie gered.

nooien, maakte zich meer zorgen over de juiste samenstelling van een superieure cocktail, dan om het lot van een „handvol” Joden, die ver van haar veilige bed, ter vernietiging werd weggevoerd.

Zoo werden deze 600.000 Joden, ontrecht en be-roofd door hun beulen, in de steek gelaten door de wereld, opgeofferd en in de muil geworpen van het onverzadigbare monsterdier — heime-lijk maar ten onrechte in de hoop, dat de heete agressie zou afkoelen op de officieel aan-gewezen vijand, om zóó zelve gespaard te worden. Wereldgeschiedenis is wereldgericht, sprak eens, o ironie, een Duitscher. Maar de straf zou volgen op de zonde en zooals het spreekwoord zegt: „groote gebeurtenissen werpen hun schaduw vooruit”, waren dit nog maar de schermutselin-gen, die den grooten strijd aankondigden.

Deze 600.000 Duitsche Joden werden millioenen ándere Joden en door de dadenlooze houding der wereld, zouden ongetelde millioenen niet-Joden hun bloedige nasleep zijn.

Het is verre van mij, en dat betoog ik met de meeste klem en met grooten nadruk, leedvermaak te koesteren, maar ik wil toch vaststellen, dat het lot het blijkbaar zoo wilde, dat de draak, die eens één afgrijselijke kop toonde, die van de Jodenhaat, later een duizendkoppige bleek te zijn en ook hen dreigde te verslinden, die uit onwil of plichtsverzaking verzuimden de eerste kop te verbrijzelen. Die zich eens aandienden als Joden-haters bleken menschheidhaters te zijn.

Toen men op het juiste moment de kans om in

te grijpen voorbij liet gaan, toen verscheen in 1939 op de muren het bekende „*Mene mene tekel*”: gij zijt gewogen en te licht bevonden.

En men deed warempel nog hoogst verbaasd, ja men was in hevige mate verontwaardigd, toen de onherroepelijke natuurwet, die van oorzaak en gevolg, zich meldde. Misschien zag men, zij het vaag, een dreigend visioen van een generatie, die door eigen verdwazing zich te pletter loopt.

Toen het spook aan de deur klopte, had het als bagage een onweerstaanbare stroom van gebeurtenissen bij zich. Een woeste draaikolk, een razende vloedgolf, die allen en alles wat dierbaar was mee zou sleuren.

Want, was er dan nog iets veilig voor zijn kolkende woede?

Uw steden of dorpen?

Uw gezin of vermogen?

Uw werken of positie?

Met honderden schijnwerpers die het avondduister doorklieften, werd, als met een sinister vuurwerk, de feestdag afgesloten die men in de geschiedenis als de Christelijke beschaving had gedoopt. Het zou een afgrijselijk ontwaken worden. Het is een ontstellend feit thans te moeten constateeren, à posteriori, dat men in het rampjaar 1933 blijkbaar niet begreep, dat de cultureele eenheid verbroken werd, dat men ruwweg een der grondzuilen, waarop het geheel rustte, omtrok, waardoor het gebouw uit zijn voegen raakte,

scheef kwam te hangen en toen het ineenstortte was het te laat.

Een eruptie van zedeloze, onmenselijke willekeur, van lage hartstochten stortte zich over Europa.

Het gebouw der beschaving bleek slechts een facade van dun latwerk en beschilderd doek te zijn geweest.

## IV

Men had voor den Jood nog een andere rol gereserveerd, die van „De man die de klappen krijgt”.

Ik voor mij stel onomstootelijk vast, dat het is wat de Joden in Europa trof, als *toetssteen*, een functie bekleedde, die anderen die deze materie niet zoo sterk interesseert, over het hoofd zagen. (Wat ik U verzoeken mag, spreek nu niet direct, naar ouden trant, van Joodsche arrogantie). Ik vraag U mij een oogenblik te volgen in mijn poging, U aan te toonen dat de bewijzen zoo zinvol en vooral zoo overvloedig waren, dat het afwijzen van een verklarende poging om dat verband te zien, gelijk staat met opzettelijk de oogen te sluiten voor een niet te loochenen feit dat vastgesteld *moet* worden.

Uit hetgeen met de Joden kon geschieden, zonder het wereldgeweten met alle macht waarover het diende te beschikken, te mobiliseeren, bleek overduidelijk, dat de staat en de vorm der beschaving, waarin we leefden, zoo in ontbinding verkeerde, zoo wrak en vermolmd was, dat de ramp *als een logisch uitvloeisel volgen moest*.

Het meest kenmerkende, wat zoo domineerend op den voorgrond trad, was het anti-semitisme,

dat uit de verdorvenheid naar boven komt en slechts op een bedorven bodem kan gedijen. Dat men niet de giftig kranke, misleidende moraal van den Jodenhaat op tijd herkend en bestreden heeft en daarmee zijn verkondigers vrij spel gaf zijn misdaad aan de samenleving op te dringen. Dat men werkloos toezag hoe men 1% der bevolking de geheele schuld in de schoenen schoof, als de dragers van alle rampen aanwees en terechtstelde, zooiets kon niet straffeloos plaats vinden.

\*

In de nieuwe orde, die men in Duitschland ging vestigen, een orde die eerst geheel dat land en later geheel Europa in zijn greep moest doen vallen, daarin was voor den Jood geen plaats. De Duitschers die de macht en het geweld verheerlijken en het militarisme als een godheid aanbidden, deze specifieke eigenschappen, die in de nazibeweging hun ware gestalte aannamen en in de S.S. culmineerden eenerzijds en de Joden, minnaars van de vrede, afkeerig van geweld en bloedvergieten anderzijds — dat moest verkeerd gaan. Zij immers, de gebrandmerkte groep, huldigden rechtvaardigheid en humanisme als kernpunt in hun wereldbeschouwing, dáárom moesten ze weggevaagd worden; daarvan maakte men, onbeschaamd, allerminst een geheim. Wat was dus eenvoudiger dan den weg van de minste weerstand te kiezen en het als doelmatig bekende anti-semitisme in het programma op te nemen?

Ik wees er al op, dat de Jodenhaat zeer oud is. Voor een uitvoerige analyse, is het hier niet de plaats, maar indien men deze materie eens niet bekijkt met een kleurlooze neutraliteit, dan blijkt, dat het aan geen twijfel onderhevig is, dat deze haat, waarin de Joden als collectief beschouwd worden, onder de ziektebeelden moeten worden gerangschikt.

U wenscht voorbeelden? Welnu hier zijn er eenige.

De eene groep anti-Joden bestrijdt de Joden, omdat zij het grootkapitaal vertegenwoordigen en deze Joodsche kapitalisten volgens hen de wereldmacht willen hebben.

De vernietiging van het kapitalisme echter wordt ook nagestreefd door het communisme. Het bestrijdt de bezitters te vuur en te zwaard en.... onverdrotten roepen de anti-Joden: „communisme en Jodendom is hetzelfde”.

Het communisme is identiek met, ja, zelfs uitgevonden door het Jodendom, dus rijst bij een logisch denkend mensch de vraag: hoe kan dat? Of de Joden zijn kapitalisten of zij zijn communisten.

Doch helaas denken de meeste menschen niet logisch, of beter ze denken heelemaal niet.

Een ander voorbeeld. Marx was een Jood, aldus zegt de anti-Jood, alle Joden zijn Marxisten of alle Marxisten zijn Joden, maar men redeneert niet consequent door en zegt: „Christus was een Jood, derhalve zijn al zijn volgelingen Joden”.

Wilt U nog meer voorbeelden?

U kent allen de anti-semietische bewering: „Joden zijn opruiers en revolutionnaires”.

Lees eens het beroemde werk van Nietzsche „De wil tot de macht”, lees dan zijn aphorisme nr. 389, daarin zegt hij woordelijk: „Vandaar dat de Joden de *meest conservatieve macht* in ons zoo bedreigd en onzeker Europa vormen. Zij kunnen noch revolutie, noch militairisme, noch socialisme gebruiken”. Nadat hij deze stelling uitvoerig heeft behandeld, eindigt hij: „Maar het instinct van den Jood zelf is onwankelbaar conservatief”.

Deze Nietzsche werd als filosoof in Nazi-Duitschland verafgood als de grondlegger en verkondiger van de leer van het geweld en de macht, de prediker van den Uebermensch. Begint het U ook niet te duizelen?

Dan de zoogenaamde arbeidsschuweheid der Joden. U kent de algemeene bewering: „De Joden houden zich alleen bezig met den handel en haast niet met handenarbeid”. Daarbij legt men een grove onbekendheid met de historische oorzaak daarvan aan den dag. Het was noodzakelijk, dat men voor de uitvoering van een ambacht overal in Europa, dus ook in Holland tot een gilde behoorde. Van deze gilden waren tot den Franschen tijd overal de Joden uitgesloten. Voor de Joden stonden alleen open zoogenaamde vrije beroepen en de handel, voornamelijk de geldhandel (welke in de middeleeuwen voor Christenen verboden was) en in sommige landen alleen de handel in gedragen kleeven, e.d. De keuze bleef dus uiterst

beperkt. Landbouw was eveneens onmogelijk, daar de Joden het bezit van grond of andere onroerende goederen verboden was.

De diamant-industrie, die nimmer onder de gilden viel, heeft het bewijs geleverd, dat de Joden de handenarbeid niet schuwen: leverden zij niet het grootste contingent diamantarbeiders?

Dit is een voorbeeld uit Holland, maar ieder die iets weet van de economische structuur van het Oost-Europeesche Jodendom, kan U er op wijzen, hoe groot het aantal Joodsche handarbeiders en fabrieksarbeiders geweest is. En waren in Saloniki niet een groot deel der havenarbeiders Joden? Maar de beste logenstraffing van het sprookje der Joodsche arbeidsschuwheid vormt wel de opbouw van het Joodsche Land, waar de Joden met eigen handen het profetenwoord waar maakten en „woestijnen veranderden in vruchtbare landstreken”.

Wie kende in Amsterdam niet het Joodsche proletariaat? De scharrelaars met hun karretjes negotie, die hun kelen schor schreeuwden, dikwijls voor een schamel stukje brood, deze ploetersaars met hun wagens met visch, met oud roest, met fruit? Konden zij ooit vermoeden, dat zij nog eens uitgekreten zouden worden als... plutocraten, die de wereldmacht vertegenwoordigden? Ik zie haar nog zitten in het zijstraatje, het oude vrouwtje met haar zilverwitte haren, een zwarte omslagdoek over haar moede doorgezakte schouders. Dag in, dag uit, achter haar troon in den vorm van een gammel karretje, waarop keurig

gerangschikt haar sinaasappelen en gepofte kastanjes pronkten.

Met een navolgenswaardige ijver, niet ophoudend te beweren, dat zij de mooiste waar verkoopt. In weer en wind, in alle seizoenen verkoopt ze wat het seizoen meebrengt. 's Winters een stoof met heete kolen onder haar beweeglijke voeten, een vriendelijke groet voor bekenden en vreemden. Deze zilverwitte vrouw, in dat stadsbeeld, tusschen het haar welkome en onontbeerlijke straatrumoer; het is een pitoresk schilderij.

Zij zat er nog, deze zeker niet arbeidsschuwe vrouw, toen de gelaarsde helden haar kwamen halen voor de deportatie naar Polen.... niet begrijpend, vriendelijk lachend, ondernam ze de eerste en de laatste reis in haar kommervol leven.

— — — — —

Ook in de eigenaardigheid om in groote groepen samen te wonen, ontmoeten wij een erfenis uit de tijden der ghetti, waarin de Joden in de meeste landen gedwongen waren te leven. Dat dit uiterlijke verschijnsel de nationale banden en het voortbestaan van een interne nationale organisatie sterk bevorderde, ligt voor de hand. In andere landen, zooals in Nederland, was hier slechts sprake van een aangeërfde dispositie.

En dan het verhaal van de pronkzucht der Joden. Hun hang naar sieraden, speciaal naar diamanten en edelsteenen.

Ook daarvoor is een psychologisch aanvaardbare reden of verklaring te geven, n.l. toen tijdens de

middeleeuwen Joden-vervolgingen aan de orde van de dag waren voor de vlucht, waarin zijn eenige kans op redding lag. Wat nu is gemakkelijker mee te nemen, een groote waarde, in kleine, licht mede te voeren vorm, dan edelsteen en of diamanten? Wat kan men beter verbergen dan sieraden? Ook om ze te gebruiken om zijn familie door omkoo- ping te redden en het gevaar af te wenden. Edel- steenen kwamen als afkoopsom bij den vervolger het eerst in aanmerking. *Sedert dien is er zeer weinig veranderd!*

Dat er edelsteen en werden vergaard, lag dus voor de hand en het doet niet zoo heel vreemd aan, dat in de tusschenpoozen, waarin er geen ver- volgingen waren, men ze gebruikte als sieraad. Is dat misschien de oorzaak der Joodsche „pronk- zucht“?

De geld- en pronkzucht is en was dikwijls slechts een vermomde vorm van angst.

Het blijkt heel duidelijk, dat men ook hierin meestal oppervlakkig en onbillijk met zijn ver- oordeeling is, maar de mensch is nu éénmaal wei- nig geneigd diep na te denken over zaken, die hem niet direct raken, jammer genoeg.

Hoe dikwijls komt het niet voor, dat iemand die geslaagd is in het leven, de afgunst opwekt van de niet-geslaagden; speciaal de succesvolle Jood deelt in deze afgunst.

Wij zijn genoodzaakt om de Jodenvervolging van- af de tijden der middeleeuwen te volgen, zon- der daarbij eenige aanspraak te maken op histo- rische volledigheid.

Allereerst dan naar Duitschland, speciaal naar de Rijnstreek, waar de heirlegers der kruistochtvaarders doorheen trekken op weg naar 't Heilige Land. Die weg naar hun heilig doel zou, althans volgens hun opvatting, glorierijker zijn, wanneer ze ging over de lijken van tienduizenden vermoorde Joden. Dienovereenkomstig werden de Joodsche gemeenten van Worms, Spiers, Keulen en vele anderen in hunne synagogen tesamen gedreven en meedoogenloos afgemaakt; mannen, vrouwen en kinderen. (In het jaar 1100).

Dat hun vermogen en bezittingen een aantrekkelijk doel vormden, verzwijgt de eerlijke geschiedschrijver niet.

Daarna, tijdens de vervolgingen in de dertiende eeuw, wordt er melding gemaakt van een merkteeken, een lap bevestigd op hun bovenkleeding. 1215 Paus Innocentius III. (Zoo ziet men hoe de Nazi's de beschaving ongeveer 700 jaren terugsmakten).

Het is ook ongeveer in dienzelfden tijd dat de ghetti ontstonden. Menschenpakhuizen, omringd door hooge muren en afgesloten door stevige poorten. Aanvankelijk door de Joden beschouwd als een beschutting, als een beveiliging tegen de gruwelen; vaak bleek dat ze meer opgesloten waren, dan buitengesloten voor den moordlust van het gepeupel, dat nu immers precies wist, waar het zijn moest.

Onbeschrijfelijk was de ellende en het leed van hen, die, op elkaar gepakt, hier „leven” moesten. Zoo b.v. verhaalt de overlevering hoe in Rome,

de bakermat der beschaving, het onreinste gedeelte der stad, met zijn open riolen, deze zielen herbergde. Het kwam voor, dat 4000 zielen in minder dan 200 woningen huisden, in een stads-gedeelte dat ieder jaar, door de overstroming van de Tiber, bedekt werd met een stinkende laag slik, bezwangerd met malaria en andere ziektekiemen.

Zoo was het ghetto één gevangenis, één geweldige muizenval, waarheen het naar bloed en buit begeerige gepeupel optrok.

Wij zien in Spanje en Portugal de inquisitie optreden. Het verschijnsel, dat wij waarnemen toont de onmogelijkheid van de assimilatie eener geheele volksgroep.

Nadat een gedeelte der Joden de overgang tot het Christendom boven verbanning hadden verkozen, en daardoor de gelegenheid kreeg om niet alleen hun economische, sociale en cultureele positie te handhaven, maar deze nog te versterken, zoodat zij in de hoogste staats- en kerkelijke colleges doordrongen, ontstond onmiddellijk de reactie: „Weg met de Joden.”

Dit was niet anders mogelijk dan door de goede trouw inzake de geloofsovergang in twijfel te trekken en de inquisitie in te stellen.

Over het leed van degenen die zich van het Jodendom niet konden losmaken (de Marranen) wagen wij het niet te spreken.

Hun leed is waarschijnlijk niet minder geweest, dan van degenen, die de tocht naar het onbekende moesten ondernemen.

Kunnen wij voorbijgaan aan de vernietiging van de Joodsche maatschappij in Polen, de vernietiging van een staatkundige organisatie, zoo uniek in de wereldgeschiedenis? Waarlijk deze vervolgingen van 1648 en volgende jaren hebben tot in onze dagen hun invloed doen gelden.

Het bloedige spoor van vervolging, ontrecting, deportatie loopt door de geheele geschiedenis der Christelijke beschaving.

Zag ook de nieuwere tijd vóór Hitler geen pogroms in Kisjenef en andere steden?

Men klemde zich toentertijd vast aan de verontschuldiging dat deze uitpattingen slechts plaats vonden in cultureel achterlijke landen zooals Rusland, Polen, Roemenië en Bessarabië. Het was daar, dat was algemeen bekend, tot gewoonte geworden binnenlandsche moeilijkheden of politieke onrust af te reageeren op de ruggen der Joden. Deze uitbarstingen waren altijd van incidenteele aard, dus betrekkelijk en voorbijgaand; ze hielden op, zoodra de moeilijkheden die ze te voorschijn hadden geroepen, waren geluwd. De Joden waren maar weer eens gebruikt als bliksemafleiders, als object waarin men, zooals speelsche honden plegen te doen, de tanden kon zetten, om naar believen te trekken en te scheuren. Dat bij dergelijke „feesten” het sprookje en de wodka een belangrijke rol speelden, laat zich denken. Men mocht volgens de regels van het spel ongestraft zijn laagste instincten botvieren, men raasde maar eens flink uit op de kapotgeslagen lichamen der slachtoffers, daar frischten de heeren van op en

zij die er onder bezweken spraken immers niet meer.

Is het dan te verwonderen, dat, reeds voordat het gehate Czarisme, de aanstichtster van deze slachtorgieën, ten val kwam, vele slachtoffers, waaronder de Joden, zich aansloten bij de revolutionairen, de nieuwe partij, die hen de zoo vurig begeerde vrijheid beloofde?

En dit nu hebben de anti-semieten, zooals later zou blijken, weer aangegrepen om het in voor hen gunstigen zin te verdraaien, om „het” communisme en „het” Jodendom voor identiek te verklaren. Deze hokus pokus slikte men niet voor het niet voor het eerst, en het zal niet voor het laatst geweest zijn.

De wereld nam van dergelijke pogroms in Oost-Europa kennis met een gevoel van afkeer en onbehagen. Wanneer men naast elkaar plaatst de offers door de Joden voor hun emancipatie gebracht, de theorie door de beschaafde wereld, ten aanzien van den vooruitgang van het humanisme verkondigd en aan de andere zijde de ontzettende terugslag, die zich manifesteerde in de Dreyfus-affaire, de rassentheorie en het wetenschappelijk anti-semitisme, dan blijkt, hoe de vooruitgang in wezen zich alleen op technisch-materieel en niet op het cultureel-ideeël terrein bewoog.

Hoe gelukkig was de Jood, wien voorheen nog nimmer een redelijke kans was geboden om zijn gaven in vrijheid te ontplooien, toen de 19e eeuw aanbrak en het licht der vrijheid op zou gaan.

Hoe zagen velen in de algemeene menschelijke vooruitgang de vervulling van het eeuwenoud messiaansch verlangen!

Hoe gaven zij daarvoor prijs wat gedurende duizenden jaren zoo zorgvuldig was bewaakt, het geloof in den godsdienst der vaderen en den band met de overal verspreide deelen van het eigen volk.

Nu zouden zij verlost worden uit de positie van gedulde gast.

Armzalige woorden, gast en gastvrijheid, hoe scherp markeerden zij een wankel plaats in de wereld.

Nu zou alle leed geleden zijn.... juist toen stond een ramp van ongekende afmetingen, de menschheid in het algemeen, het Joodsche volk in het bijzonder, te wachten.

Weer zou de wereld worden ondergedompeld in een zee van bloed en tranen, teruggeworpen in den afgrond der diepste duisternis.

## V

De nederlaag van Duitschland in den wereldoorlog van 1914—'18 bracht daar vele moeilijkheden.

Het is hier niet de plaats een afgerond oordeel te vellen over wat plaats greep in de periode tusschen 1918 en 1933. Helaas zijn er vele en ernstige fouten gemaakt door de toenmalige overwinnaars van wie men, niet ten onrechte, beweerde, dat zij den oorlog hadden gewonnen, maar de vrede verloren lieten gaan. Zeer zeker is het, dat men het Duitschland van Streseman, niet op de juiste wijze tegemoet trad bij zijn pogingen een democratische orde te vestigen. Men verzuimde Streseman en de zijnen bij te staan in hun titanenstrijd. Het in boeien geslagen land worstelde in zijn moeilijkheden alleen en de maatregelen, die men het oplegde, waren dikwijls ingegeven door haat en vrees. Al gelukte het Rathenau eenigszins deze boeien te slaken. We zien het volk ten prooi aan een enorme werkloosheid, inflatie en een zedelijke verwildering zonder weerga. Een volk in nood is een gemakkelijk kneedbare substantie en een willige prooi voor den politieken goochelaar; rijp voor alle experimenten.

Het is geneigd alles te aanvaarden wat beterschap in het vooruitzicht stelt, een vruchtbaar terrein voor den volksmenner, die gouden bergen belooft, die bovendien een kenner blijkt te zijn van de zwakke plekken der Duitschers; een stemmen-vanger die zijn fluit op de juiste wijze weet te bespelen.

De crisis ging inmiddels verder; in vele symptomen uitte zij zich, sociaal-economisch zoowel zedelijke en geestelijke. Op vele verschijnselen, die deze crisis inluiden, kon men geen directen invloed oefenen, daar zij optraden in samenhang met de wereldconjunctuur. Een economische laagconjunctuur, met alle ellendige gevolgen daaraan verbonden, is al heel bijzonder geschikt als voedingsbodem te dienen, noodig voor de giftplant van de Jodenhaat, die in zulk een puik bemeste grond snel wortel schiet en er welig op tiert.

De Jodenhaat, met zorg gekweekt, neemt, vooral in een ziek lichaam, den vorm aan van den steeds in omvang toenemende tumor; het gezwel dat zijn verwoestend, doodelijk werk feilloos verricht.

De meest geraffineerde, eenzijdige, schaamteloze propaganda, zorgvuldig voorbereid en toegepast, zorgde voor de instandhouding van deze giftplant. De wec-makende goocheltoeren, de salto-mortales, zie hoe ze de leugens aaneen rijgen.

De Joden, dat zijn die dikke afzichtelijke gedrochten, met hun gouden horlogekettingen als scheepstrossen. Het klinkt van de straatsteen tot aan de boomtoppen, de Joden! de Joden! de Joden! Het schreeuwt U toe vanaf groote spandoeken,

tergend, hatelijk. De Joden! de Joden! Zie hoe de Joden, met groote kromme neuzen, op platvoeten paradeeren, als mannequins, door de schendbladen van Streicher en consorten.

Het geeft den hongerige wel geen brood, maar in ieder geval voedt het den prikkel tot moord en wraaklust. En de belanghebbenden, en dat zijn er velen, schaterlachen en spekken de propaganda-kassen. (Met welk een hautaine minachting moeten de ontwerpers van dezen drekpropaganda geoordeeld hebben over het intellect van hun lezers, overtuigd als ze waren, dat deze kost geslikt werd).

Men kwam tegemoet aan hen die vroegen: „Aan wie de schuld”? Wie is de parasiet die vegeeteert op het zoo verzwakte lichaam? Vertwijfeld zoekt men naar het grijnzende spook. In zijn nood schreeuwt het volk om den wonderdoener, die zich prompt meldt onder het mom van den heemeester. En nu is de tijd rijp voor den agitator, bijgestaan door zijn regisseur. De oogst staat klaar om binnengehaald te worden. Nu is het oor gespitst en geneigd om te luisteren naar de melodie, die wordt gespeeld. Nu wordt de trom geroerd en hoe meer spektakel er wordt gemaakt, des te eerder wordt de eigen innerlijke stem overschreeuwd; hoe grooter de ontreddeering des te meer kans van slagen. En onder de jubel van het Duitsche volk werd de Jood terechtgesteld, de gelegenheid aangegrepen hem, als tegenstander, met moreele en lichamelijke veroordeeling

te straffen. En voor zichzelf eischte men de rol op der straffende gerechtigheid.

Hier treedt het veelzijdige gevaar dat in het vervloekte anti-semietisme schuilt, in het volle licht.

Het leidt, door de methoden die het toepast, de aandacht af van de werkelijke vijanden van cultuur en beschaving, onderwijl het zelf zijn vernietigingsarbeid voltooit. Zijn propagandisten immers huldigen het frappez-frappez toujours, door iederen dag op hetzelfde aambeeld te hameren, om een willekeurigen vijand te creëren en tegelijkertijd met veel tam-tam de volle aandacht op den kunstmatig geschapen zondebok te richten. Met hartstocht wordt gebruik gemaakt van de massa-suggestie, die er wel voor zorg draagt, dat men zich een beeld van den Jood vormt, dat in geen enkel opzicht met de werkelijkheid overeenstemt.

De anti-Joden speculeeren op de geneigdheid, de Joden als iets afzonderlijks, als vreemd, als iets buitennissig af te stooten. Men suggereert de in nood verkeerende gemeenschap, dat alle onaangenaamheden en ongemakken zullen verdwijnen, als de Jood maar verdwijnt; aldus luidt de tooverformule van den volksmisleider. Dat dit bocrenbedrog zich zoo dikwijls kon herhalen en zich zoo lang kon handhaven in de historie, is mysterieus en verbijsterend tegelijk.

Het wordt toch wel eens tijd, dat deze zwendel eens in zijn ware gedaante wordt herkend en onschadelijk gemaakt.

De tijd schreed verder en de olievlek werd een oceaan. Waar waren de verantwoordelijke leiders? Zie daar komen ze aan op een sukkeldrafje, een aftandsch, antiek handspuitje achter zich aanslepend, trachtend de grootste vuurgloed aller tijden te blusschen.

En de wereld danste verder, zij het dan op een vulkaan, en de schelle tonen der opzweepende hott-jazz overstemde het onderaardsch gerommel, dat de aardbeving aankondigde, die de geheele aarde op haar grondvesten zou doen schudden.

## VI

In de heerlijke zwoele Meinacht van 1940, waarin een vredelievend volk na gedane arbeid rustte, vertrouwend op zijn neutraliteit en de meerdere malen plechtig afgekondigde verzekering niet aangevallen te zullen worden, werd de vrede ook in Holland ruw verstoord.

De geweldenaar, woordbreker van beroep, brak ook zijn gegeven belofte tegenover een volk, dat altijd paraat en waakzaam pal had gestaan, waar het recht dat vereischte. Een vredelievend volk, wars van alle geloofsvervolging, waar de vlag van elke religie naar ieders keuze, zich frank en vrij kon ontplooien.

Daar verscheen in het holst van dien nacht, volgens gewoonte van den sluipmoordenaar, het leger van den man, die de vernietiging van alles wat ons lief en dierbaar was, in zijn vanen had geschreven. En in die ééne ongeluksnacht werd ook hier de doods klok geluid over een minderheid. Deze minderheid, het voorbeeld van haar groep in andere overweldigde en vertrapte landen voor oogen, kende haar lot en moest, onbeschermd overgeleverd, haar ondergang tegemoet zien. 98%

der Nederlandsche bevolking, alhoewel nog geen flauw vermoeden van de terreur die hen wachtte, had althans nog hoop eerlang verlost te worden, maar de 2% Joden?

Het is waar, iedere minderheid, elk klein volk stond toen nog bloot aan aanvallen, aan vernietiging zelfs. Echter met dit verschil, dat elk volk, hoe klein ook, zich kon verdedigen, althans het heilige recht had dit te doen, dus ook de, weliswaar geringe, kans van overwinning had. Onder dergelijke omstandigheden te sneuvelen is erg. Hoe afschuwelijk echter is het lot van hen die sneuvelen, onbeschermd overgeleverd, zonder de mogelijkheid zich te verdedigen. Dat is toch wel het smadelijkst lot, wat een denkend wezen treffen kan. Zoo begonnen dan ook hier de in Nederland nog nimmer geziene tooneelen der Jodenvervolgingen, deze prolongatie der reeds vergeten Bartholomeusnachten, deze mozaïeken van de diepste ellende en onmenselijkheid.

Niet direct na de overweldiging. O neen, eerst kregen we nog de bedriegelijke aansporing: „een ieder ga aan zijn werk, ongeacht ras, geloof of overtuiging.” Hoort U den vogelaar?

Niet direct werd de wurgende greep gelegd; langzaam, tergend langzaam, met martelende tusschenpoozen, volgens hun beproefd systeem, geleidelijk, om de sadisten het genot te verschaffen hun slachtoffers langzaam te zien verstijven.

Met dronken wellust wierpen de duisterlingen zich op de Joodsche invaliden en plunderden hun huis, een monument van weldadigheid, een instituut dat opgebouwd werd met de kleine

gaven, geschonken door weldadig Nederland.

Welke pen, welke schrijversvaardigheid is in staat, ook maar bij benadering een schets te geven van de smarten, de vernederingen, het onrecht en de folteringen, welke het Joodsche gedeelte der Europeesche bevolking ondergaan heeft?

En wie zal den moed bezitten dit lijden te schetsen? Wie heeft de verbeeldingskracht de weergalooze ellende te schilderen van deze ongetelde millioenen, die weerloos als zij waren, koelbloedig werden afgemaakt.

Zij, die het niet meegemaakt hebben, zullen de neiging hebben, van overdrijving te spreken, indien men een zwakke poging zou ondernemen deze massa-slachting, zooals ze in werkelijkheid plaats vond, te schilderen. En het gevaar is zeker niet denkbeeldig, dat die buitenstaanders, die indirect kennis namen van dit peillooze leed, snel zullen en wenschen te vergeten. Deze neiging is, hoewel begrijpelijk, ook ontstellend. Doch eerlijkheidshalve moet worden erkend, dat het niet te verwachten is, dat deze buitenstaanders intens het ontzettende gevoel kennen van vervolgd te worden in een nimmer eindigende, achtervolging. Mogen we, als we redelijk willen zijn, verwachten dat zij die deze dolle nachtmerrie niet medemaakten, het alleen maar van verre mede gadesloegen, het gevoel kennen, dat zich van je meester maakt als men zich na een dag van ondraaglijke spanning te rusten legt om daarna bij ieder geluid, bij iederen voetstap of motorgeronk op te springen om met bonzend hart te luisteren of deze onheilspellende geluiden

zich voortspoeden of halt houden voor je woning? Deze zich iederen dag en iederen nacht herhalende geestelijke en lichamelijke marteling. Het sluipend gerucht, de verhalen over de waargenomen overvalwagens, over de Gestapo, bevolen arrestaties een tot een obsessie uitgroeïende angst, die langzaam invreest, je beste krachten dreigt te verteeren, de prikkelbaarheid opvoert tot het uitzinnige?

Je ziet je vrouw aan en je kinderen, en durft niet te denken aan het verschrikkelijke moment waarop je van elkaar gescheurd zult worden, jong van oud gescheiden, de moeder verwijderd van het kind, een wreedheid die men zelfs het dier vaak bespaart.

Je ziet nog eens rond, met een afscheidsblik, in je woning met zijn vertrouwde meubelen; hier een stuk dat herinneringen oproept aan het ouderlijk huis, daar een geschenk dat de waardeering tot uitdrukking brengt van een nuttige prestatie, en je weet morgen, uiterlijk overmorgen zul je dit alles achter moeten laten.

Het wereldgeweten staat wel heel zwaar in de schuld bij het Joodsche volk; zal het de rekening weten te vereffen en naar eer en geweten?

\*

Wie getuige was van de razzia's in de groote steden, afstootend door hun barbarisme, die schaamde zich om zich mensch te noemen. Men meene echter niet dat deze bestialiteiten beperkt bleven tot de groote steden alleen. Het is gebeurd in

een stad in het Oosten des lands, dat men een oude, half blinde vrouw van 95 jaar, die de laatste 5 jaar bedlegerig was geweest, op een handkar smeed en zoo naar de verzameling van menschen (lees menschenbelt) bracht. De opdrachtgever tot deze heldendaad werd later door leden der ondergrondsche beweging doodgeschoten.

Men zag de meest duivelsche menschenjacht, een in wanhoop samengedreven menschenkluwen, die, o ironie, in een schouwburg hun wegvoering afwachtten, zonder dat deze menschenroovers, deze alle wetten schendende overweldigers, zich verplicht achtten de wereld verantwoording te geven van hetgeen met de slachtoffers ging geschieden.

*In dit verband moet eens met klem de vraag gesteld worden: wat is nu eigenlijk de juist omschreven taak van het Internationale Roode Kruis?*

In beestenwagens getrapt, geknuppeld als waren het wilde dieren, gejaagd naar onbestemde oorden en terwijl ze in matelooze ellende zieltogend ineenzegen, werd in pers en radio een stroom van vuil over hen uitgestort, werden ze beticht van de meest vulgaire wandaden en eigenschappen, gekastijd door de bloedige zweepslagen van den hoon. En de schendliteratuur vierde onbeteugeld hoogtij, de liederlijkste leugens werden verspreid, de menschonwaardigste propaganda deed de ronde en de opruierspers werkte onder hoogen druk. Als straks deze overstroming tot het verleden zal behooren, dan zal deze drek van vuige laster

achtergebleven zijn en zijn onwelriekende stank nog geruimen tijd merkbaar blijven. Ook hier is radicale reiniging dringend geboden. Niet alleen de stoffelijke puinhoopen, maar zeer zeker ook de geestelijke zullen opgeruimd dienen te worden. Het rijk dezer heldhaftige ridders van pen en woord zal dan tot het verleden behooren. Deze conjunctuur-creatures, die hun bestaan uitsluitend te danken hadden aan de bescherming die de Duitsche weermacht hun verleende, die het hun mogelijk maakte hun leugens en bedrog ongebreideld te verspreiden, onbestreden, zonder openlijke critiek van het onmondig verklaarde volk.

Het Nederlandsche volk en het overige Europa zullen na dezen tijd te bewijzen hebben of zij, ingeënt met deze smetstof, ontvankelijk bleken voor het toegediende vergif of immuun en dus sterk genoeg om straks na een verfrisschend bad het vuil af te spoelen.

Nederland is het aan zijn goede naam verplicht, en hier ligt een prachtgelegenheid tot een navolgenswaardig voorbeeld van zedelijke noblesse, waarin een klein volk groot kan zijn; het mag in geen geval aangetast worden door een ziekte, waaraan het vroeger niet leed.

Met de intrede van het geweld tegen den zwakke, kondigde zich voor Europa een tijdperk van barbarisme en slavernij aan, met het geluid van een storm die, naarmate de tijd verstreek, aanwakkerde tot een orkaan. Angstwekkend was de duisternis en toch ook weer niet volkomen, want wie zou gelooven dat het fiere Nederlandsche

volk — althans het overgrootste deel — in duisternis zou ondergaan of werkeloos de handen in de schoot zou leggen, die kende onze volksaard al heel weinig. Juist nu ontwaakten de nobelste eigenschappen; ze lieten zich niet afschrikken door bedreiging noch geweld en begonnen hun samaritanenarbeid. Hoewel Goddelijk van oorsprong, moest deze, gedwongen, ondergronds, en in het verborgene geschieden.

Toen werd weer een der heroieke bladzijden geschreven in de annalen onzer vaderlandsche geschiedenis, grootsch en heerlijk, maar niet vreemd voor het volk van Oranje.

Jammer genoeg was ik nimmer in de gelegenheid de illegale strijders met militaire opdrachten gade te slaan, maar ik twijfel geen moment of ook hierover zullen heldendaden vol van opoffering en onverschrokken moed te boek gesteld worden en het voorwoord van dat boek zal geschreven blijken te zijn met het bloed der gevallen.

Kerels die, overtuigd het recht aan hun zijde te hebben, koelbloedig den dood tegemoet tredend, stierven voor het vuurpeleton, gedood werden door een stomme kogel. Vele honderden gingen, geboeid maar niet gebogen, gebroken van ziel maar ongebroken in hun waardigheid, in den grauwen morgenstond hun terechtstelling tegemoet. Geen liefdevolle hand drukte hun gebroken oogen toe, terwijl ze stierven in hun edel, brutovergoten bloed. En de zacht neerruischende regen kustte hun star vertrokken mond, waarmede zij

als laatste woord, duidelijk te onderscheiden in hun doodssnik, nog „vrijheid” stamelden.

Een andere garde die een eervolle vermelding verdient is de Geestelijkheid, zij die als taak en levensdoel Gods woord koos, de Waarheid te verkondigen en die met nimmer versagende moed hun plicht deden. Zij stelden zich liever koelbloedig aan de grootste gevaren bloot dan te zwijgen waar hun plicht gebod te spreken, onverschrokken, manmoedig en overtuigd. Terwijl ze het volk geestelijk weerbaar hielden.

Hulde aan hen allen die onverstoord doorgingen, niettegenstaande men velen liet boeten met kerker en concentratiekamp. Zij demonstreerden de waarde die zich kristallizeert als het woord Gods op de juiste wijze beleden wordt en in praktijk gebracht. Zij hielden onafgebroken de toorts der waarheid brandende tegen den storm in.

Hulde ook aan de velen die hun huizen en harten openzetten en gastvrijheid boden aan de opgejaagden; die probeerden goed te maken wat anderen in koelen bloede misdreven. Deze dapperen die op onopvallende wijze een plaats inruimden, hun privéleven en hun gemakken ondergeschikt maakten aan het edele doel, voorgeschreven door het beste wat in den mensch aanwezig is: naastenliefde.

Zij, de stille werkers die zonder aanmoediging of ondersteuning door het goedkoope applaus der menigte, hun moeilijke taak aanpakten, niet terugdeinzend voor de grootste gevaren, blijk gaven ingeschakeld te willen worden in het front der

strijders. Soldaten zonder uniform, zonder parade-pas, soldaten zonder *aflossing*, permanent in de voorste linie.

Dit heilig verzet van een vechtend volk zal voor alle tijden een lichtpunt blijven in dezen stikdonkeren tijd en een duidelijk bewijs, dat men door geweld nimmer de fakkel der menscheit geheel kan uitblussen.... Hoopgevend symptoom.

## VII

Evenals tijdens de onderdrukking der Joden door de Pharao's, steeg ook nu weer het geschrei der kinderen Israëls ten hemel. Hier sloot zich weer de kring der geschiedenis en als vroeger dienden de Joden weer als object, waarin het gevaarlijke insect zijn giftigen angel kan achterlaten, alvorens zelf te sterven. Het was niet de eerste maal, dat dit geschiedde, maar geschiedde het ooit in zulk een omvang en met zulk een luguber raffinement? Georganiseerde massa-vergassing, een technische noviteit!

En men wijst, bij wijze van troost, op het feit, dat deze tweede wereldoorlog tenminste „gasvrij” gevoerd werd.

Hebt ge den moed U voor oogen te stellen den gang van deze veroordeelden, dezen kruisweg van onschuldige kinderen met hun van angst vertrokken oogen, het onvoltooide leven nog voor zich, hun borst gewaarmerkt met de gele lap als een ring om boomen die geteekend staan om geveld te worden?

*Zien ze U niet aan, die droeve oogen? Zie die krullekopjes — hoe ze gaan, hun ruggen gebogen, alsof men een te zwaren last tastte op hun smalle schoudertjes. Daar gaan ze hand in hand. Amper*

ontloken bloemen, brutaal weggemaaid, geofferd op het altaar der sadisten. De laatste adem dezer vermoorde kinderen, samengebundeld, schroeide als een stigma, het Kaïnsteeken op het gelaat van Europa; een litteken dat nimmer meer uitgewischt kan worden.

Hoort ge niet de hartstochtelijke kreet van hun trillende lippen, stamelend in hun doodsrolling; O God! Heer in den hemel help ons toch! Vader! Moeder! Joodsche leiders hoe was dit mogelijk, hoe kon dit plaats vinden!

En we vragen ons in vertwijfeling af, hadden we dan het instinct verloren eigen aan een volk, dat reeds duizenden jaren leefde te midden van die gevaren, welke thans over ons zijn losgebroken? Stelt U zich voor oogen, de in wanhoop verkeerende moeder, de moeder die machteloos haar tot koesteren geschonken armen uitstrekt naar de vrucht van haar schoot, die ter vergassing wordt weggeleid. Stelt U dit tooneel voor duizendvoud herhaald, onafgebroken rijen, deze trieste exodus van mannen, vrouwen, kinderen, zieken, grijsaards en invaliden, tezamen gedreven als slachtvee, moedwillig, koelbloedig en onbewogen weggevaagd.

Was dat niet iets nieuws onder de zon?

En deze première werd toegepast op hen, wier eenige zonde bestond in het behooren tot een der oudste menschengemeenschappen ter wereld.

Als straks deze razernij, deze liederlijkheid, deze ziekelijke agressie uitgeraasd zal zijn, zal dan de menschheid niet, vervuld van schaamte, de han-

den voor de oogen slaan en vol van afschuw en walging zich, misselijk van onbehagen, afwenden van deze diepste tragedie der geschiedenis?

Men zal dan posthuum hulde brengen aan de martelaren en zijn groote deernis uitspreken, men zal een roerend „in memoriam” schrijven aan het adres van de slachtoffers en men zal misschien, God betere, over „schadevergoeding” bazelen.

*Ik durf het vlammend protest de wereld in te slingeren: Is daarmee voldaan aan de schuld?*

Is het om ooit weer te vergeten, is het niet menschonteerend, dat in „beschaafd” Europa, Joden „geleverd” werden, zooals vroeger de commissionnair, in opdracht van de exportslachterijen, varkens leverde? Hoe in dezelfde beestenwagens menschen vervoerd werden, hun laatste rit ondernamen, de ongelukkigen, die eens een eigen familie, een eigen huiselijken kring gevormd hadden?

En terwijl er in de „nieuwe orde” nieuwe wetten verschenen, uitgevaardigd om het dier te beschermen en men gelastte „doe open die kooien” om het gevangen beest zijn vrijheid terug te geven, sloeg met een daverenden slag de deur van de beestenwagen dicht en voerde men menschen weg, menschen met een kloppend hart, menschen met een levend gevoel, menschen geschapen naar het evenbeeld van God.

In de „nieuwe orde” verwoestte men onze gebedshuizen en vertrapte onze kerkhoven.

Men sleepte onze mannen, vrouwen, onze vaders en moeders weg.

Men roofde onze goederen en onteerde ons.  
Men stortte zich als gieren op het vermorzelde  
Jodenlijk en pleegde lijkenroof.  
Men verwierp God en gebod en omhelsde het  
afgodsbeeld der „Partij”.  
Wacht af en ervaar.  
Met ons ving men aan; met U eindigt men.  
Ons vreeselijk lot was de generale repetitie; Uw  
lot is de galavoorstelling.  
Volk van Europa, ge hebt Uw Broeders vermoord.  
Ik zie afschuwelijke gebeurtenissen komen. Ik  
zie ontstellende, diep beschamende beelden en  
zou het willen uitschreeuwen, uitsnikken, uitjam-  
meren: Ge hebt zwaar gezondigd, ge zijt zwaar  
bezocht. Delgt Uw schuld, opdat niet nogeens  
het „Mene-Mene Tekel” op Uw muren geschreven  
wordt in fosfor en zwavelschrift.  
Deze massamoord zal voor alle tijden een schand-  
vlek blijven en als een belastende erfenis zal het  
komende geslacht het hebben te aanvaarden.

\*

Blind, zagen de met bloed belooopen oogen der  
misdadigers geen onderscheid. Met een alles over-  
heerschende moordlust werd slechts het Jood-  
zijn gezien.

Zonder uitzondering, of men goed, fatsoenlijk,  
juist of onjuist geleefd had, het deed niet ter  
zake, niet het hoe, wie of wat, Juda moest sterven.  
Afgrijselijk in zijn brute formuleering, maar ont-  
zettend duidelijk. Uitgeraasd, trad de groote stilte  
in, een stilte nog huiveringwekkender, nog onwe-

zenlijker dan de pogromgeluiden en in die stilte is het alsof de schimmen der vermoorden ons toefluisteren: Waakt! Waakt! Opdat een herhaling onmogelijk zij!

Het klinkt uit het doodenrijk zacht maar gebiedend met een nimmer meer aflatende klem. Het is alsof het in onze ooren zoemt met een monotone dreun. Het achtervolgt ons en steeds opnieuw moeten we die roep verstaan; de smeeking, houdt de haatstroom tegen, werpt een dam op, werpt een borstwering op, pantsert U. Vecht voor de rechten die men ons ontnam en in naam van God en de gerechtigheid, strijdt onafgebroken en sust ons niet, als voorheen, weer in slaap met een *fictie*, die ge beschaving noemde.

De schimmen der vermoorden vormen een machtig koor, dat gebiedend roept: *Klopt, neen slaat een roffel op de deur van het wereldgeweten en eischt: „Dit nooit meer”*.

Het kon, psychologisch gezien, niet uitblijven, dat, met het voortschrijden der lijdensgeschiedenis, het minst sterke deel der Joodsche gemeenschap, uitgeput door de steeds weerkerende bedreigingen, naar een middel zocht deze bedreiging op te heffen en zij trachtte tot een compromis te komen door middel van de assimilatie.

Assimilatie stelt als doel, het opgaan in de gemeenschap temidden waarvan men leeft.

Opgaan is de bedoeling, het resultaat echter is altijd: ondergaan. Het houdt immers in en het is een natuurwet, dat het oudere en numeriek zwakkere gedeelte verdwijnt. De poging tot assimilatie

is een voor het individu noodlottige mimicri. Dit compromis bleek niet voor slagen vatbaar, omdat elk compromis een schijnovereenkomst is. Dat klinkt misschien boud, maar als we het toetsen aan de jongste ervaring, blijkt het overduidelijk.

Zijn fiasco is onomstootelijk bewezen en bevestigde, evenals voorheen in onze historie, dat deze „oplossing” niets meer of minder bleek te zijn dan een groteske en lachwekkende clownerie.

Immers wat geschiedde?

Joden die 20, 30, ja 40 jaar geleden reeds gedoopt waren en aldus met de daad demonstreerden niet meer gerekend te willen worden als behorende tot het Joodsche volk en het zich inderdaad niet meer herinnerden, respectievelijk er niet meer aan herinnerd wilden worden, *ook zij liepen als een aanfluiting van hun krampachtige poging om verstoppertje te spelen, met de gele lap op hun borst, met de decoratie „Jood”*.

## VIII

En hoe was de positie van de gemengd gehuwden? Velen gemengd gehuwden bleven inderdaad voor deportatie en verstikkingsdood gevrijwaard.

Het leed echter, dat deze mensen, zoowel in hun persoonlijk- en familieleven, als bij hun optreden naar buiten ondergingen, is vaak haast zoo groot als van de marranen.

Sommigen lieten zich een beleedigende operatie welgevallen, om op die manier het veege lijf te redden.

De groep der assimilanten, is de meest tragisch aandoende. Ze meenden den trein te pakken naar de vrijheid, maar misten de aansluiting. Wat is er al niet geofferd in de arena der assimilatie, hoeveel hartebloed is er niet afgetapt voor deze bloedtransfusie? En met welk resultaat? Hoe hardnekkig is de mensch in zijn poging de natuur te foppen. Hadden deze groepen dan zoo'n ontstellend gebrek aan historisch inzicht? Ontelbaar zijn de velen die, alhoewel ze het A.B.C. geleerd hebben, niet kunnen lezen in het boek der geschiedenis.

Zij, die zelfnarcose aangrepen als middel om hun Jood-zijn uit te bannen, zij die het als een goede daad beschouwden zoo onjoodsch mogelijk te doen.

Zij leefden en koesterden zich in de waan, door van honk te loopen, zich onzichtbaar te kunnen maken. En daar verschijnt het onverbiddelijke lot, in uniform en soldatenlaars, aangevoerd door de grootste anti-semiet die de wereld ooit kende en rukt hun het slecht gelegde verband van hun wond.

Deze gedoopten, die er zoo vurig naar streefden vrij te zijn, niet allen uitsluitend uit gemakzucht of onverschilligheid, maar wel allen snakkend naar rust, deze ontgoochelden zijn het hardst getroffen van allemaal, door deze bedroevende uitkomst. Dat dit eindresultaat bij den bewust levenden Jood geen verwondering wekte, is niet zoo vreemd. Zij waren niet zoo intens, zoo abrupt geschokt, wijl zij hun cirkelgang in de geschiedenis niet vergeten waren.

Deze, aan het Jodendom trouw gebleven groep, had al eerder deze „film” zien draaien of er bij overlevering kennis van genomen.

Zij hadden al eerder gezien hoe b.v. de emancipatie, jubelend binnengehaald, als een sprokkelaar het doode hout van den Joodschen boom rukte, het doode hout, dat later nog dienst zou doen het verteerend vuur van het anti-semietisme hooger te doen oplaaien.

De gedoopten, zich veilig wanend, beschermd door de landswetten, vergaten gretig hun afkomst, zichzelf en hun verwantschap met het Jodendom. *Verlost*, zoo klonk hun jubeltoon en zij leefden, overtuigd als ze waren, als Duitscher, Roemeen, Hongaar, enz. En zij kropen in de assi-

milantenhuid zooals de bewoners van Europa later in hun schuilkelders kropen om beschut te zijn voor de neerhagelende projectielen van hun vijanden. En men vraagt zich in wanhoop af: waren zij blind?

Zagen zij dan niet hoe Duitschland het Heine nimmer vergaf, dat hij als Jood geboren was? Dat men den dichter van het Lorelylied doodzweeg, zooals men later Rathenau doodgoot?

Een Walther Rathenau, een wereldfiguur, deze edele, nobele, kristalzuivere, ziener-profeet, die zijn Duitschland liefhad boven alles. Liefhad zooals alleen een minnaar lief kan hebben. Hij, de man die het aanzien van en het vertrouwen in Duitschland in de na-oorlogsche jaren herstelde. Hij, de groote, die op de conferentie te San-Remo, de animositeit die er bestond tegen Duitschland, wist te doen verdwijnen, niet handig als een zakenman, maar door persoonlijke, glasheldere overtuigingskracht. Hij, de gentleman, die gehoor afdwong door het edele woord, onderstreept door het schoone gebaar, er respect verwierf en de knellende banden voor zijn Duitschland slaakte. En deze prachtige zoon van Duitschland kreeg als dank der natie.... twee handgranaten tegen zijn borst geslingerd. De borst waarin een hart klopte uitsluitend aan zijn vaderland verpand.

\*

Zag deze groep assimilanten, in hun worsteling verdiept om de geheele wereld te dienen, het te

genezen van zijn kwalen, zagen zij dan niet, dat hun eigen telg op sterven lag?

En nu deze ontmaskering van hun vergissing. Als inlossing van de gelofte, te mogen leven als vrije burgers, werd hun de gele lap aangereikt door bloeddruipende, schennende handen. Arme menschen.

Als men goed nadenkt over de assimilatie als voorbehoedmiddel, is het alsof men de geschiedenis verneemt van den man, die ter dood veroordeeld, op weg naar de plaats der terechtstelling, een in het geheim verborgen fleschje vergif te voorschijn haalt en den inhoud schielijk inslikt, zoodoende zelve den vorm van zijn dood bepalende.

Op principieel denkende menschen moet de poging, om zijn afkomst te verloochenen, wel een onsympathieke indruk maken. Zij is even wanstallig en even zoo onnatuurlijk als de poging van den man, die, niettegenstaande hij als zoodanig geboren is, probeert een vrouw te zijn of omgekeerd, de vrouw die probeert een man te zijn.

Men komt ter wereld als Jood of Jodin en dient dit feit, waarvoor men zich allerm minst behoeft te schamen, te aanvaarden en men mag er zeer zeker niet voor wegkruipen. Dit wegkruipen is ook een vorm van mimicry.

Er zal, zelfs na dit tragisch wedervaren, een groep zijn, die het opnieuw aandurft het experiment te herhalen, om verder te leven op den ouden voet en tot de conclusie komen, dat, waar practisch gesproken in Europa bijna geen Joden

meer zijn, ze voor een ruim tijdsbestek, weer opgenomen kunnen worden in de gemeenschap. Maar dat is geen *oplossing*, doch slechts een tijdelijke *verschuiving van het probleem*.

Want laten we toch eerlijk zijn, ook in ons eigen belang, en moedig de feiten onder de oogen zien. Fel en duidelijk werd de scheidingslijn getrokken, rood gekleurd met ons bloed en dat onzer kinderen.

Wie hier niet een leering uit trekt, is ziende blind. Hier herhaalde zich de eeuwenoude waarschuwing en zoo anderen hem niet begrijpen willen, een ieder drage de verantwoordelijkheid voor zichzelf.

Treffend werden wij, Joden, er aan herinnerd, hoe we ons Jood-zijn hadden vergeten, het de rug hadden toegekeerd en dat was laakbaar. Want dan had onze heroieke en smartelijke lijdensweg geen zin en geen inhoud gehad, ja, dan zou hij zelfs een parodie zijn geweest.

Indien het, aan het thans levende geslacht, wel vergund ware geworden op te gaan of te verdwijnen, dan ware de geheele geschiedenis van Israël een nuttelooze, een onlogische tragedie geweest en historie is nimmer onlogisch.

Indien verdwijning de bedoeling geweest was, dan had die reeds lang geleden plaats gevonden. En juist het tegendeel, juist de handhaving valt, door alle eeuwen heen, te constateeren.

Waar b.v. zijn de Egyptenaren, de Babyloniërs, de Assyriërs, waar bleven de Romeinen? Eens

machtinge volkeren met machtinge heerschers aan het hoofd.

Wij hebben een indrukwekkende begrafenisstoet van rassen en volken zien voorbijtrekken, zien ineenzigen aan den kant van den weg der geschiedenis. Vele machtinge rijken zagen we een smadelijk einde nemen. Rijken die een duizendjarig bestaan, hoovaardig, voorspeld was en die in 12 jaren verpulverden! Zij allen, de verdrukkers van voorheen zijn verdwenen, terwijl de Jood, de verdrukte nog altijd voortbestaat en leeft. Getuigt niet de Bijbel in Jesaja 54:17: „*Alle wapentuig, dat tegen U bereid wordt, zal geen doel treffen*”.

Een bewogener historie schreef nog geen volk ter aarde, zijn relaas is als een getuigenis, dat ons bestaan een zinvol, verheven doel hebben moet.

Deze smarte-geschiedenis kan onmogelijk een menschelijk, somber-grimmig verdichtsel zijn, onmogelijk een schepping van menschelijke willekeur.

Hoevelen, ook onder de Joden, wisten en weten, ook nog heden ten dage, bedroevend weinig van dezen heldhaftigen, noodlot-zwaren gang?

Wij hebben volkeren zien wegzinken in het grijs verleden, volkeren die onze uitroeiing beoogden, en toch leven we nog. Is dat niet een wonder, waaraan we niet zoo maar, negeerend kunnen voorbijgaan?

Alle partijen van het drama kunnen er verschillend over oordeelen, de eene zal het tragisch, de

andere hinderlijk vinden, maar indrukwekkend blijft het.

Spraken niet onze aartsvijanden van vandaag ongewild de waarheid, toen ze de wereld meenden te tracteeren op hun propagandafilm: „*De Eeuwige Jood*”. Daar zit in dat alles zoo’n duidelijke zin, dat alleen moedwilligen en dan nog geforceerd, twijfelen kunnen.

## IX

Heeft het Europa zonder Joden nu het bewijs geleverd gezuiverd en bevrijd te zijn van de verschijnselen en schandelijke praktijken, die men zoo grif als specifiek Joodsch bestempelde?

De Joden immers heeten afzetters, woekeraars en uitzuigers, verzot op geldelijk gewin.

Alleen de Joden waren de gemeene kooplieden, die geen scrupules kenden. De ruim vier oorlogsjaren, die thans achter ons liggen en het daarmee gepaard gaande gebrek aan materialen en voedsel hebben wel anders bewezen. Het Joden-vrije Europa, ook ons land zonder Joden, werd uitgeplunderd, uitgemergeld en uitgezogen! Afzichtelijke praktijken waren aan de orde van den dag. Gezagdragers en andere bonzen maakten misbruik van hun met list en geweld veroverde posities om te rooven en te chanteeren en schrokken er niet voor terug, met een onbegrensd cynisme, b.v. bij huiszoekingen en dergelijke den burger zelfs zijn levensmiddelen af te nemen.

Woekerprijzen, oorlogswinst, uitbuiting en brasprijzen waren aan de orde van den dag, in zulk een weerzinwekkende vorm als nimmer te voren. Werden er niet fantastische prijzen gevraagd voor

vervoermiddelen, die de ongelukkigen, welke noodzaak waren zich te verplaatsen, moesten verhuizen? En de Nazi's, die maar niet ophielden iederen dag en steeds weer opnieuw te wijzen op de slechte eigenschappen der Joden, roofden en plunderden het hardst.

Als er in het verleden een Jood was, die het met de eerlijkheid op een accoordje gooide, en die waren er, dan waren *alle* Joden afzetters. Wat heeft dit generaliseeren een onheil gesticht! En hoe fel belicht dit generaliseeren de oeroude tragedie der Joden.

Met den slechten Jood werden zonder aarzelen alle Joden collectief gelijkgesteld, terwijl de goede Jood individueel beoordeeld werd.

Deze ongelukkige generaliseering is het meest onbillijke fundament, waarop de vunzige stal van de Jodenhaat rust.

Prof. Albert Einstein drukte dat eens zoo kernachtig uit, toen hij zeide: „Let eens op; als ik slaag met mijn experiment, dan ben ik Duitscher, als het mislukt heet ik Jood”.

Natuurlijk zijn er schadelijke werkende Joden, natuurlijk leveren ook de Joden een zeker percentage misdadigers, gedegeneerden en ontspoorde. Is dat te verwonderen na een lijdensweg als zij door de eeuwen gegaan zijn? Is het onverklaarbaar als men den achtergrond kent? Het vlijmscherpe zwaard der vervolging. Vanwaar komt toch die ziekelijke misvatting, die in breedten kring bestaat, dat de Jood altijd en aan alle kanten, goed, eerlijk, bekwaam en volmaakt *moet*

zijn op straffe van uitstooting, wanneer hij daarvan afwijkt, wat overigens menschelijk is?

Als de Jood zich misdraagt, stel hem in handen van het gerecht, die hem zal veroordeelen aan de hand van de wetboeken, die elk geordend land bezit. Veroordeel hem als misdadiger, die zich misdroeg, maar dan ook *uitsluitend als zoodanig en niet als Jood*.

Indien men ernst wil maken van een betere toekomstige samenleving, laat dan de uitzonderingspositie van dezen aardbolwandelaar niet voortbestaan; hij is geen wandelende, geen dolende uit eigen vrije wil, maar omdat men hem dwingt.

Laat ook eindelijk de afkeurenswaardige houding varen om hem te bespotten om zijn geringe ontwikkeling, respectievelijk hem te haten om zijn te groote begaafdheid.

Toon eens wat meer begrip voor de ontzaggenlijk moeilijke positie van den Jood in zijn maatschappelijke strijd. Welk een veroordeelen moet hij overwinnen, alvorens zijn moeite om te slagen met succes bekroond wordt.



Wat al niet heeft den Jood moeten lijden onder deze noodzakelijke gespletenheid, dit dualisme, deze tweeheerendienst-mentaliteit; naar links en naar rechts uit te moeten kijken of zijn gedragingen wel of niet gunstig opgevat werden.

Treedt hem eens tegemoet als gelijkwaardige. Wie Uwer heeft het recht tot hoovaardigheid? Vanwaar Uw superieuriteitsgevoel? Hebt ge dan een

hoogte bereikt, waarop U zich vol trots op de borst kunt slaan en uitroepen: „Zie de Joden hebben slechte eigenschappen, die wij niet bezitten”. Had eens wat meer zorg besteed aan hun misdeelde proletariërsjeugd, vooral in de groote steden, die dikwijls niet verder kwam dan hun sloppen en stegen en waar ze maar al te vaak het middelpunt Uwer spot waren. Inplaats hun aanpassingsvermogen, hun lichamelijke en geestelijke krachten te verhoogen, zocht men hen dikwijls op als amusement om te schudden van het lachen bij Moosie's grappen en grollen, genietend van hun bitteren zelfspot.

Die patsenmakende *Moosie* was niet het prototype van den Jood. Laat hen leven naar eigen keuze, volgens eigen gevoel, als vroom of als liberaal Jood. Zoolang hun handelingen of uitingen het individu of de gemeenschap niet schaadt, laat hen vrij.

Hun vrede zij Uw vrede, hun geluk Uw geluk, hun leed Uw leed.

Hoort! Hoort! riep de socialist: „Man, kom bij ons, kom! dat alles wat gij zoekt, vindt ge bij ons; dat alles is vervat in ons program; wij socialisten, zoo was hun lokstem, schrijven immers in onze vanen, „verheffing van het proletariaat, uitschakeling van gebrek, opvoeding in den ruimsten zin”.

En ze kwamen in drommen, de rusteloozen, de opgejaagden, en wierpen zich in de armen van de partij, met zulk een, van vertrouwen en gelijk-

heid sprekend, pogrom. En... ook dat nam men hen kwalijk; toen ontstond het sprookje *Alle Joden zijn „rooien”*. Behalve het wantrouwen van de „echte” patriotten, bracht het hen zelf een groote teleurstelling, vooral na de groote verwachtingen, die zoo hoog gespannen waren. Het verleende wel bescherming in hun positie als werknemers, maar niet als vrijwaring tegen de funeste gevolgen van de Jodenhaat. En dat demonstreert weer eens overduidelijk de groote kwetsbaarheid der Joden, want heeft de geschiedenis ooit het tooneel te zien gegeven van vervolging der arbeiders in den vorm van pogroms? Natuurlijk zult ge tegenwerpen, ook de niet-Joden werden als arbeiders bestreden. Zeer zeker; maar altijd op parlementaire wijze en op het daarvoor geëigende terrein, en dan nog zonder aantasting van bezit of leven. Is het ooit voorgekomen, dat de uit eigen kracht omhooggeklommen arbeider later vervolgd werd, omdat hij eens... arbeider was?

De animositeit, die sluimerend altijd aanwezig is en die men bij een passende gelegenheid meer of minder grof demonstreert tegen den Jood, die promotie maakte, ook al geschiedde die promotie uit hoofde van zijn kwaliteiten, zal men zelden aantreffen ten opzichte van anderen die zich opwerkten.

Is het dan een menschwaardige basis om maar steeds opnieuw afhankelijk te zijn van een hen welgezind regeeringsstelsel? In het verleden hadden de Joden zich dikwijls een waan geschapen Duitscher, Pool, Roemeen of Rus te zijn, totdat

het een naar de macht grijpende groep beliefd hen te gebruiken als opstap, om dan via hun ruggen, in het gunstige geval, of over hun lijken in het ongunstigste geval, het doel te bereiken. Hadden de heeren dan eenmaal de macht in handen, dan haastten ze zich, een rassenwet of andere nonsens uit te vinden, waardoor de slachtoffers hun nationaliteit weer verloren en weer... Jood werden. En dat stuivertje wisselen maakten we honderden, nee duizenden jaren mee, en men noemt ons met een onbewogen gezicht a-nationale en vreemde elementen, die de volkskracht ondermijnen, enz.

Waar was de ridderlijkheid toen? U kent het recept à la Göbbels, alleen de namen wisselen niet de methoden van deze jakhalzen.

Overall de minderheid met de functie van de kaatsbal die anderen werpen. Te fungeeren als klei, waaruit de misdadiger, ten zijne dienste, een weerzinwekkend beeld mag boetseeren. Overall is het opgevoerde spel door onze vervolgers een herhaling, een afgezaagd program en toch, ondanks dat het bedrog er duimendik bovenop ligt, hoe velen trappen er steeds en opnieuw in.

In ieder land, theoretisch beschermd door wetten, die elk uur van een bepaalden dag gewijzigd kunnen worden, als de regeeringspersonen wisselen.

Men zegt, de aard van den Jood is gekenmerkt door zijn ongeduld, maar wacht hij dan niet reeds eeuwen op het tijdperk, waarin de cultuur een beschaving zal opleveren, waarin den mensch be-

oordeeld zal worden naar wat hij is, naar zijn prestaties en waarde voor de gemeenschap. Dat men hem zal beoordeelen naar zijn nut, maar niet naar de kleur van zijn haar of de vorm van zijn neus? Hij wacht op het moment, waarop men hem de molensteen van de hals zal nemen en hem niet bij voorbaat reeds zal veroordeelen, omdat hij uit Joodsche ouders geboren werd. Sta hem toe, zich in vrijheid te ontplooien. Stel hem in de gelegenheid zijn, ook door zijn tegenstanders erkende gaven, in rust te ontwikkelen; misschien levert hij nog weer eens een Spinoza, een Jozef Israëls en vele anderen op tot heil van allen. Ontneem hem voor altijd het gevoel van in het luchtledige te leven en de uitkomst zal verrassend zijn.

Toon eens de juiste belangstelling en het juiste begrip voor zijn moeilijkheden. Speculeer niet op zijn zwakke positie; niet alle Joden zijn engelen, maar evenmin zijn het allemaal duivelen.

Meet met de maatstaf, dat ze behept zijn met fouten eenerzijds en anderzijds begiftigd met deugden, gelijk iedere sterveling.

Het is ook in Uw belang anderen niet te doen wankelen, want de wereld is in zijn samenleving zoo gecompliceerd geworden, dat men onmogelijk ergens, waar dan ook, een categorie menschen kan uitschakelen, zonder het evenwicht te verstoren. Bij duizenden zijn de sterken van geest en karakter uitgevallen, de gevolgen hiervan zullen in de toekomst zeer zeker merkbaar zijn. Europa zal zeer langen tijd de geestelijke knech-

ting en vervolging, die plaats vonden, blijven voelen.

In tegenstelling met vroeger, toen de vervolgdenden konden uitwijken, zijn zij nu onherroepelijk vernietigd.

Wee, de erfenis.

Indien de meening der biologen en psychologen, dat de mensch van nature een strijder is, juist is, en voor geen tegenspraak vatbaar, welnu, dan valt er voldoende te vechten. Hard en fanatiek te vechten tegen armoede, ziekten, misverstanden, natuurrampen en hunne gevolgen.

Insteede te droomen over het verleden, dat onherroepelijk verdwenen is, moeten we ons ernstig en eerlijk en vooral onbaatzuchtig bezighouden met het tastbare heden en de zorgbarende toekomst.

Indien er sprake is van een zich scharen onder één banier laat dan de strijdkreet zijn: Menschheid wordt *een*. Laten we althans in één opzicht blijk geven elkander te verstaan, n.l. dat we ons verheffen moeten boven het instinct van het redelooze dier. Laten we liefdevol en verdraagzaam de handen ineenslaan, samen opbouwen, tezamen herstellen, ook moreel, geestelijk en ethisch, wat vernietigd werd.

## X

Een van de winstgevende en verhelderende gevolgen van deze crisis is, dat we de oplossing van dit vraagstuk niet meer verschuiven kunnen, niet meer op kunnen bergen als een gebruikte coulise, zonder een uitkomst te vinden.

We zijn gedwongen het met energie en met de oprechte begeerte tot slagen, aan te pakken.

Het hinderlijke van een isolatie is, dat men zich geen zuiver beeld kan vormen hoe deze tijd zijn sporen achterliet in de andere deelen van de wereld. Het kan echter niet aan twijfel onderhevig zijn, dat in Amerika, Afrika, kortom in de geheele wereld, de doodskreten der vermoorden zijn doorgedrongen.

Overall waar Joden wonen zal tenminste de jeugd wakker geschrokken zijn uit zijn halfslaap van voorheen, een dommel ontstaan uit de illusie en de aantrekkelijk lijkende stijl, die de beschaving toonde in zijn humaniteits- en gelijkheidsvormen. Ontwaakt, rauw wakker geschrokken, ontnuchterd in hun blind vertrouwen op de veiligheid biedende democratie.

Zij steunen op het ideaal der democratie, waarin miljoenen geloofden en gelooven.

Dit ideaal is inderdaad verheven en indrukwek-

kend. Een reden te meer om, wil een dergelijk ideaal zich handhaven, te zorgen dat dit ideaal waar blijft.

Deze zelfde democratie verliest haar waarde en gaat verloren, indien zij haar Joodsche aanhangers niet kan behoeden voor de vreeselijke gevolgen van hun afkomst.

Bij niet intense, afdoende bestrijding van het anti-semitisme toont de democratie een bedenkelijk hiaat, onthult zij een van haar zwakke, kwetsbare plekken.

Niet eerder zal zij waardevol en volkomen zijn dan dat de bron, waaraan zij ontsprong, gezuiverd zal zijn en gezond. Het is waard daarvoor te vechten.

Hoe nu verder, zullen ontelbaren zich met angst en vreeze afvragen, want mag het verbazing wekken als de Joodsche jeugd zich veilig wil stellen op solider gronden dan die ontleend zijn aan inschikkelijkheid, een typisch product der democratie?

Waarschijnlijk bedenkt deze jeugd, dat het dezelfde democratie was, die de vrijheid van het woord zoo ad absurdum voerde, dat men geen gevaar meer zag of wilde zien, toen deze vrijheid misbruikt werd om een minderheid van het volk te belasteren, alsof alle minderwaardige en slechte eigenschappen privé-eigendom waren van dit aangevallen deel. De democratie liet lijdelijk toe, dat vrijheid werd tot een vergaarbak voor het liederlijkste vuil. Aan de gemeenschap toebehoorende zalen werden beschikbaar gesteld, de

gemeentelijke electrische stroom incluis, opdat de luidsprekers toch maar vooral en duizend maal versterkt, het gesproken vergif zouden verspreiden.

Niet alleen de nazi-partijpers, welneen ook de zich democratisch noemende pers zorgde voor de verspreiding van deze onheilige, geestelijke gifgassen, waarin de democratie zelve dreigde te stikken.

Dat de democratie niet in staat is geweest, om een dergelijke terugval van de beschaving te voorkomen of althans in de kiem te smoren, is een van de duidelijke bewijzen, dat zij voor haar oorspronkelijke taak, het leiding geven aan de massa, niet meer was opgewassen en inplaats daarvan zich door de massa liet misbruiken.

Zeër terecht wordt van verschillende zijden in de critiek op de democratie opgemerkt, dat de tegenwoordige maatschappijvorm een zeer groote deskundigheid en technische bekwaamheid van de leiders vergt, en dat onverantwoorde demagogie meer dan ooit gevaarlijk is.

Wanneer niet alleen politici, maar de grooten der wetenschap, wijsgeeren, te zeggen hadden gehad over de te volgen lijn, wellicht was het dan niet gebeurd, dat men de dwaze vervolging en menschonteerende cultuurvernietiging zoo lang lijdelijk had laten voortduren.

\*

De Joden, en zeer zeker de Joodsche jeugd in de overige deelen der wereld, kunnen nu en met

recht zichzelf de vraag voorleggen: welke garantie is er voor ons, dat wat heden in Europa geschiedt niet op een later tijdstip elders eveneens kan plaats vinden?

We moeten nu voorgoed afrekenen met de noodlottig en misleidend gebleken struisvogelpolitiek, om, als de ellende tijdelijk is verdwenen of afgeetst, maar liever niet meer te denken of te spreken over een onderwerp, dat de zalige rust der oppervlakkigen en der gemakzuchtigen dreigt te verstoren.

Ik vrees dat een groot deel van de weinige Joden in Europa die gered werden en velen buiten ons werelddeel, mijn ideeën zullen bestrijden.

De geneigdheid zal bij velen bestaan om, als het huiveringwekkende noodweer, dat hen uit de slaap wakker schudde, voorbij getrokken is, maar weer de dekens over de ooren te trekken om nog behaaglijk eenige uren te slapen. Zij zullen de verloren gewaande rust willen inhalen door verder de slaap des onwetenden te slapen.

Waarom ook niet? zullen ze zeggen. Ook dezen keer sloeg de bliksem bij den buurman in. Ze zijn zelfs niet ongeneigd te helpen blusschen.

Indien men zich op dit standpunt gaat stellen, voorzie ik nog meer rampen; daarom moet de hartstochtelijke kreet zijn: „Blijft wakker, schudt de slaap van U af, treedt naar buiten, neemt de aangerichte schade op, gordt U ten strijde en slaat de handen aan den ploeg. Zonder medelijden met de half-ontwaakten of de teergevoeligen, die de ellende zelve niet aan den lijve ondervonden.

Dat dit probleem eens en voor altijd aangepakt wordt, zijn we onze dooden verschuldigd.

Wij, die getuige waren hoe deze pestilentie eerst een geheel volk en daarna een werelddeel in zijn vernietigende greep kreeg. Hoe het Deutsche volk en misschien een werelddeel er aan te gronde ging. Als straks de enkele die ontkwamen aan dit bloedbad ons rekenschap zullen vragen, wat dan te antwoorden? Hoe zullen we onze tekortkomingen, ons gebrek aan het juiste inzicht in de werkelijke stand van zaken, kunnen verontschuldigen? Hoe kan men de ontgoochelden er van overtuigen, opnieuw geloof te hechten aan de waarde van het gegeven woord, dat in de toekomst hun veiligheid gewaarborgd is?

Zullen zij niet, achteromkijkend, afwijzend staan tegenover een samenleving, die om de zooveel tijd een vernietiging op touw zet, zooals een werkende vulkaan om de zooveel jaren een aardbeving produceert?

Gingen onze geestelijke leiders vrijuit? Zij, wier instinct toch gescherpt moest werken, omdat zij beter dan wie ook, kennis moesten dragen van de gevaren, die ons omringen, levende in de verstrooiing.

Zij toch wisten den weg in de geschiedenisboeken, waar talrijke hoofdstukken vertellen van onze lijdensgeschiedenis, van ons dramatisch verleden. Of waren ook zij onwetend of onmachtig? Zoo niet, waarom dan niet ons, of tenminste onze jeugd, geëvacueerd naar veiliger oorden? Was hun tastzin, in het verleden zoo bedreven in het

opsporen van gevaren, afgestompt of in slaap gewiegd door het comfort en de schijnrust, die den modernen mensch omgaf?

Voorzagen zij dan niet de ramp, die al bijna tastbaar aanwezig was? Het noodweer is toch niet plotseling komen opzetten; het lichtte toch onophoudelijk aan het pikdonkere zwerk? Waarom zouden de Geestelijken het wel opgemerkt hebben en gij niet? Een logische vraag en toch ook weer niet, want wij, de anderen, waren veel te ingespannen bezig met onze zaken of in de posities, die we bekleedden en vooral ook nog met handen te drukken naar links en naar rechts, overal de verzekering gevend, zulke uitstekende Vaderlanders te zijn. (Aan U niet-Joodsche Vaderlanders werd niet getwijfeld!) Wij doken onder in de plichten die we naarstig en drukdoend nakwamen, daarmee de garantie gevend, dat we voor alles trouwe Nederlanders waren. We moesten, om niet als verdacht aangezien te worden, zoo jongleeren, dat we ons tenslotte zelf een rad voor de oogen draaiden en werkelijk „rustig” gingen slapen en, zooals een struisvogel bij naderend gevaar, zijn stomme kop in het zand steekt — zoo en niet anders — gingen wij bridgen.

\*

Nog is het vreeselijk drama niet ten einde en nog in zijn doodsstrijd laat de overweldiger zijn prooi niet los. Hij laat niet af, ons in zijn stervensuur nog te belasteren, onze dooden nog te trappen, onze gemartelden nog te beschimpen.

Nog tracht hij, crepeerend, de flarden aan flarden te scheuren.

En toch nog kan deze tragiek, als iedere ziekte waaraan men niet sterft, iets zuiverends hebben. Alhoewel van een hervatting onder de oude verhoudingen geen sprake meer kan zijn. Daarvoor heeft de geschiedenis te duidelijk gesproken.

Er werd een grens getrokken, aangegeven door millioenen dooden en honderden verbrande en in puin gelegde steden. Als een triest monument steken de ruïnen hun stompen ten hemel, als een droevig overblijfsel van een beschaving die onderging.

Met smartelijke en alsembittere ervaringen beladen moeten we de konsekwenties trekken. Het bewees hoe erbarmelijk dun het vliesje der barmhartigheid nog maar was, noodzakelijk om ons de noodige bescherming te bieden, op den weg door de geschiedenis.

Deze ontzaglijke brand verlichtte het armzalige korte stuk weg, dat nog maar afgelegd werd, naar het einddoel. En toch mag het ons allen niet afhouden van het gestelde ideaal, ondanks de rook en smook die thans over ons werelddeel ligt en die eens zal optrekken om een zonniger verschiet te openen.

\*

Er zal hier of elders een categorie Joden of Jodinnen zijn, wien de storm het zand uit de oogen geblazen heeft; die schijn en werkelijkheid hebben onderkend. Zij zullen herboren en verend

het ideaal willen verwezenlijken, dat reeds zoo lang wacht op de inlossing der belofte. Zij zullen hun blikken richten naar het land onzer Vadersen. Deze ontzettende donderslag zal den jongen Jood wekken, deze ontzagwekkende ontlading zal hem in vuur zetten en hem op zijn beurt laden met enorme dadenkracht. Er zal een categorie, vooral onder de jeugd, zijn, die zal zeggen: „beter ergens iets te zijn dan overal niets”. Dit alles is een probleem, omdat overal ter wereld Joden wonen en waar ze aanwezig zijn, kan het anti-semitisme zijn drakenkop opsteken met alle gevolgen voor hen en voor de hen omringende wereld. Beide betrokken partijen hebben belang bij een oplossing; zij is een *conditio sine qua non* voor een rustige ontwikkeling der wereld.

Een kans hebben we alleen nog maar als we ons vereenigen. De loop der historie toont aan, dat de handhaving alleen in groot verband mogelijk is. De Zionisten zijn door de jongste gebeurtenissen inderdaad in het gelijk gesteld. •

Zij, die afwijzend tegenover het Zionistisch ideaal staan, zullen met bezwaren aankomen en zeggen: „Indien het voortbestaan der Joden een door God of het lot gewilde feitelijkheid is, laat het dan ook maar verder aan die krachten over, die voor U werkzaam zijn”. Zeer juist. Ook dan komt alles zooals het komen moet; maar een elementaire voorwaarde zal daaraan verbonden zijn, n.l. de wil zich tegen zijn vernietiging te verzetten. Luidt niet het spreekwoord: „*Help Uzelf, zoo helpt U God*”? Indien de niet geloo-

vigen onder de Joden niet overtuigd kunnen worden van een Goddelijke bedoeling met ons volk, welke overigens duidelijk genoeg tot uitdrukking komt, dan zullen ze toch niet blind kunnen zijn voor het wonderbare feit van ons voortbestaan, dwars door de stormen der historie heen.

Wat was het loon van hen die weigerden te erkennen Jood te zijn?

Ontvingen zij als prijs 'n vrijgeleide? Hun vroegere houding en tegenwerking moet nu toch wel loodzwaarder op hun geweten hebben gedrukt als ze herdachten hoe in het verleden een ernstige poging was gedaan, om een nationaal tehuis te stichten voor de slachtoffers van de pogroms, die toentertijd geografisch gemeten, zoover van hun veilige woonstee ten offer vielen. Waar was hun bijdrage, toen daar in Palestina het groote wonder zich voltrok? Toen de pionier het machtige werk aanpakte? Want wat de Joden daar zwoegend en zweetend gepresteerd hebben, dwong de bewondering van vriend en vijand af.

Een woesternij werd omgetooverd in vruchtbaar land. Landbouw, veeteelt en industrie bloeiden. Door noeste arbeid werd een monument van welvaart gewrocht. Daar staken de voormalige advocaat en dokter, tezamen met anderen die voorheen nimmer handarbeid hadden verricht, de spade in de door en door verwaarloosde bodem en schiepen een miniatuur-paradijs. Hiermee loogenstrafden zij toch wel overduidelijk het geliefkoosde smoesje van den anti-Jood, als zouden de Joden geen handenarbeid kunnen verrichten.

En wat geschiedde daar? Het is de wereld maar al te zeer bekend.

Ontstellend dreigde ook daar het gevaar, dat de Joodsche pionier het slachtoffer zou worden van den nimmer rustenden vijand. Toen moest des avonds, na gedane arbeid, het gereedschap de vredes geruild worden voor het geweer en dat dit doeltreffend gehanteerd werd, bewezen de gesneuvelde aanvallers. Met de wapens in de vuist moest, met opoffering dikwijls van eigen leven, het tot stand gebrachte verdedigd worden tegen de opgehitste en omgekochte Arabieren. Ziet daar is het bewijs geleverd, dat een door eigen krachten georganiseerde afweer, succes kan hebben. Of deze Arabieren nu betaald werden met marken afkomstig van het Rijkspropagandaministerie te Berlijn of door uit Rome gezonden lires of dat het vuurtje aangewakkerd werd door belanghebbende Engelsche politieke partijen, — een schokkend feit bleef het, dat al het zoo moeizaam verkregene bijna weer vernietigd was. Maar dat alles is al weer geschiedenis. De meest kenmerkende eigenschap van den Jood is zijn vergevensgezindheid en zijn geduld.

Nu echter dient het werk in Palestina aangepakt te worden met een heilig en zuiver fanatisme. Het lot der Joden hangt af van wel of niet slagen. Is het niet om in wanhoop uit te barsten, als men bedenkt, dat terwijl er in Europa honderdduizenden naar de gaskamers geleid werden, er in Palestina gesnakt werd naar nieuwe krachten?

Spreekt het niet vanzelf, dat er een nieuw geslacht zal opstaan, dat eenvoudig zal weigeren nog langer afhankelijk te zijn van de genade of ongenade van derden? Dat zij zelfbewust en trotsch zullen weigeren nog langer te fungeeren als *barometer*, waarvan men de stand der beschaving kan aflezen van het land waar ze leven? Zij zullen gesteund door besef van eigenwaarde, weigeren het eeuwige da-capo op hun lijdensweg te aanvaarden, maar eigen lot in eigen hand nemen.

Hun roep zal zijn: „Op naar het eigen Vaderland”. Een nieuwe toekomst tegemoet. Een toekomst, die zal moeten aantonen of we nog voldoende kracht hebben overgehouden ons bestaansrecht te bewijzen. Op eigen bodem staande te toonen, dat wij de zin der historie begrepen hebben, met de daad te bewijzen een uitverkoren volk te zijn.

Sterk door lotsverbondenheid, sterk in de afweer van het gemeenschappelijk gevaar, maar boven alles, sterk in de positieve opbouw.

Vereend en sterk door de wil de levensfakkel door te zullen geven aan een volgend geslacht. Te leven als een lichtend voorbeeld voor anderen. Als één volk, als een vredesvolk.

Geen ander volk heeft zoo vreeselijk geleden, nimmer tevoren is zoo'n ontzettend vonnis uitgesproken en ten uitvoer gelegd over welke natie ter wereld ook, doch ook dat zal niet in staat blijken te zijn de hoop van het volk van Israël te doen wankelen.

Daarvoor heeft het te lang en te intens die hoop gekoesterd, bewaakt en levendig gehouden.

Laten we vertrouwen de menschheid en bovenal onze vijanden, te hebben getoond terwille van die hoop en haar inlossing, de zwaarste beproevingen te willen en te kunnen dragen.

Als een lichtende toorts hen overtuigende dat het ons zoo wreed toegebrachte leed ons niet uitsluitend negatieve waarden bracht.

Onze standvastigheid en onze idealen zullen, door deze smartegang gelouterd, opnieuw tot een symbool worden van gansch het menschdom.

Graniet blijft ook na de storm graniet.

Daarom zullen en moeten we stand houden op den voor ons aangewezen weg, al gaat deze door een zee van bloed en tranen.

*Onze bestemming is een goddelijke, een bepaalde. Deze bepaalde weg door het labyrinth wijst naar het oude heerlijke land onzer vaderen, naar*

*PALESTINA.*

Als uit deze gigantische menschenworsteling, onder de vele problemen die opgelost moeten worden, ook dit vraagstuk zijn oplossing vindt, is het onnoemelijke lijden, dat over het menschdom losbrak, zeker niet vergeefs geweest.

## XI

Iedere revolutie, elk schokkend tijdperk, is waardevol als zij niet culmineert en gestalte aanneemt in iets dat waardevol en blijvend is.

Wat zal, als som uit deze diep smartelijke periode blijvend zijn? De matelooze haat of de ongebreidelde wraakneming? Het is niet te hopen!

Zeër zeker zal tegemoet gekomen moeten worden aan het rechtsgevoel der massa, maar deze massa zal nooit zelve het recht in handen mogen nemen, maar het moeten overlaten aan de competente instanties.

Anders moeten we verwachten, wanneer de weerwraak ongeremd zou kunnen losbarsten — want de haat zit zeer diep — dat we weer te land komen in de, altijd noodlottig gebleken, vicieuze cirkel van haat, die altijd meer haat kweekt.

Waarom ook zouden we ons verlagen tot het peil van hen, die de afschuw en de verachting der menschheid verdienen?

Maar wat wij, Joden, wel zullen en moeten eischen, onverbiddelijk, grimmig en verbeterfanatiek, dat is eerherstel.

Bevuild, getrapt, verguisd, uitgeplunderd en uitgemoord, eischen we en vragen niet, want wie vraagt riskeert een weigering. We moeten deze

rehabilitatie eischen als noodzakelijke voorwaarde. Eerherstel in zijn volle omvang voor de weinigen die deze vuile afslachting, deze gemeene moordpartij overleefden.

Het geeft weliswaar onze dooden het leven niet terug, maar het zal de overlevenden in staat stellen de toekomst in te gaan, gezuiverd van den blaam, die men op ons wierp.

Dit is een eereplicht voor de geheele menschheid, dat is de schadevergoeding, die wij moeten afdwingen. Wij eischen het recht op, dat ieder mensch heeft om goed of slecht te zijn, naar eigen keuze.

Wanneer men slecht is, dan grijpe de wet in, maar geen enkel volk mag als volk veroordeeld worden, omdat het ook deugnieten heeft.

Het moet voorgoed uit zijn met de generalisatie ten opzichte van het Joodsche volk, die tot op dit oogenblik nog vrij algemeen wordt gevolgd. Het Joodsche volk kan wijzen op een verleden zoo grootsch en verheven, op een cultuur zoo rijk en schoon en op een wereldbeschouwing, zoo gebaseerd op de edelste gevoelens, op een godsdienst zoo nauw verbonden met de Absolute Macht zelve, dat het de wereld in de oogen kan zien en trotsch genoegdoening mag en moet vragen voor geleden onrecht. Het is de wereld, die zich te schamen heeft, het is de Christelijke beschaving, die tekort geschoten is, het is de Kerk, die gefaald heeft ten opzichte van haar eigen taak en doelstelling.

De strijd van het Joodsche volk voor een eigen

nationaal bestaan, met behoud van eigen waarde, in eigen land, moet daarom door de wereld worden gesteund.

moet daarom door de wereld worden gesteund. Daarnaast zal de vooruitgang der beschaving ten gevolge hebben, dat men hen, die volhouden in hun vooroordeel tegen ras of kleur met klem zal veroordeelen.

Welk een tol betaalden we aan de verdwazing. De oorlog en zijn gevolgen liet een verminkte wereld achter, doordat het die organen vernietigde, welker werking en energie voorwaarde was tot een gezonde en normale functioneering.

Het was een wereld, die onderging, vermoeid en uitgeput, een wereld die blijkbaar geen ernst en den wil tot verder leven bezat.

Een wereld, bestuurd door leidende groepen en personen, die de honderden teekenen, die het naderend onheil aanwezen, niet zagen noch begrepen en door dit noodlottig versagen de volkeren overleverden aan een alles verwoestende krijg. De fouten dezer leidende staatslieden werden aan de menschheid, misschien onherstelbaar, gewroken.

Waar zijn de mannen, die met de wichelroede der onbaatzuchtigheid, de gezonde bronnen kunnen opsporen van waaruit frissche levenssappen opstijgen, die de dorstende menschheid kunnen laven?

Zal deze menschheid, in de toekomst, blijk geven wijzer geworden te zijn?

## SAMENVATTING

Resumeerend kom ik tot de volgende slotsom; n.l. dat er meerdere oplossingen voor het „Jodenprobleem” mogelijk zijn en wel:

Ten eerste: Vereeniging van het Joodsche Volk in een autonoom en grooter Palestina. Deze oplossing is niet vrij van vele en ernstige moeilijkheden, die echter met medewerking en goeden wil zeer zeker op te lossen zijn zonder anderen in hun belangen ernstig te schaden.

Ten tweede: Te hopen en af te wachten dat de beschaving een dusdanig hoog peil bereikt, dat een ieder vrij en ongehinderd zijn overtuiging mag belijden, ongeacht ras of geloof. Dit blijkt een lange en moeizaam begaanbare weg te zijn, bezaaid met landmijnen, die reeds meerdere malen tot ontploffing kwamen en op verschillende plaatsen de weg opbliezen. Dit beteekent, de status-quo handhaven, met de volgende bijvoeging: De geallieerden zijn van plan, na de overwinning, in de daarop volgende vreedestijd een machtsapparaat op te bouwen ter handhaving van die zoo moeizaam verkregen vrede. Een apparaat, dat overal zal ingrijpen, daar waar de vrede verstoord dreigt te worden.

Welnu, laten zij dan eens en voor altijd breken met de oude overleefde opvatting, dat een vervolging van een minderheid, vanwege hun geloof

of ras, een *binnenlandsche aangelegenheid* is, die ongehinderd en naar believen geregeld kan worden, door de regeering van het volk, dat die vervolging begaat.

Laten zij, de geallieerden, als verantwoordelijk voor de rust en orde, een volk dat er niet in slaagt, deze minderheidsvervolging te voorkomen het recht ontzeggen zich vredelievend te noemen, daardoor het machtsapparaat recht gevend in te grijpen.

Met betrekking tot het anti-Joodsche vraagstuk in het algemeen, doet het verwonderlijk aan, dat men in het verleden, geleid door vrees of onverschilligheid, een ontstellend gebrek aan initiatief aan den dag legde, om deze materie eens grondig en in den ruimsten zin te bestudeeren, te ontleden, haar bestrijding ter hand te nemen en naar middelen te zoeken het uit te roeien. Zoo lang de samenleving niet in staat blijkt een en ander afdoend te verrichten, zal ze de zoo hoog noodige rust niet vinden.

Men heeft er ook alle belang bij, niet-Joden en Joden, gezien de methoden die de anti-semieten toepasten. Zij immers schrokken er niet voor terug, voor hun afkeurenswaardig doel, systematisch en doelbewust de grondslagen der cultuur te vernietigen en openlijk de terugkeer naar het barbarisme te prediken.

Zij slaagden, jammer genoeg, bijna, degradeerden een geheele wereld en drukten daarmee hun stempel op de eerste helft der twintigste eeuw. Zij ontpopten zich als de vijanden der menschheid

en wie zijn vijanden doelmatig bestrijden wil, make studie van hun methoden.

Om met succes te trachten een herhaling te voorkomen, moet men de uitingen en kenmerken opsporen. Indien deze kennis gemeengoed der massa geworden is, heeft het zijn gevaarlijk karakter verloren en kan dat als winstpost gerekend worden op de treurige balans, getrokken uit deze huiveringwekkende worsteling.

Laten we dan, als het revolutionaire nieuwe, het anti-semitisme rangschikken onder de zeer zeker niet ongevaarlijke epidemicen. Heeft de gemeenschap, in het verleden, niet met volledig succes andere epidemicen bestreden en onder de knie gekregen? Hebben niet, voorheen, geweldige machten gebotst, toen men den strijd opnam b.v. voor de vrijmaking der slaven? Het bleek toentertijd een oorlog waard te zijn. Welnu laten we dan deze pestilentie daadwerkelijk, voor goed en met wortel en tak uitroeien, voor ééns en altijd. We moesten blijkbaar, het noodlot wilde het zoo, door het donkerste dal van ellende en tyrannie, de te overwinnen moeilijkheden als een berg voor ons. Nog zijn we duizelig en versuft van de ontvangen slagen en wat we behoeven is allereerst evenwicht.

Wat we noodig hebben is dat evenwicht, waaruit de harmonie geboren zal worden, waaruit *recht* en *vrede* zullen opbloeien als nimmer tevoren. *Wat daarna komende is, is de nieuwe dageraad.*

Haarlem, Voorjaar-Zomer 1944.

## NASCHRIFT

De toestanden en gebeurtenissen in Nederland, boven de groote rivieren, hebben zich, nadat ik in September 1944 dit werkje voltooide, dermate in tragischen zin ontwikkeld, dat ik me meerdere malen afvroeg: heeft het nog wel zin een en ander te publiceeren?

Meerdere malen stond ik op het punt het manuscript te vernietigen en het papier te bezigen als brandstof voor de, inmiddels op het tooneel verschenen, noodkachel.

Want wat na September 1944 het geheele Nederlandsche Volk doorstond, zal wel geboekstaafd worden als de meest dramatische episode uit zijn vaderlandsche geschiedenis.

Systematische uithongering, deportaties op geweldige schaal, menschenklopjacht, moord en plundering waren aan de orde van den dag.

Heeft nu de behandeling van de materie, in voorgaande hoofdstukken vervat, zijn zin verloren? Verbleekt het niet in den gloed, die ook over millioenen niet-Joodsche Nederlanders kwam?

Waarom dan speciaal de aandacht gevraagd voor hetgeen de Joodsche Nederlander ondervond?

Heeft al wat met hen geschiedde niet aan actualiteit ingeboet? Ik heb de moed deze vragen met een beslist neen te beantwoorden. Men mag juist

nu de hoop koesteren, dat in breeden kring ontelbaren voelen wat het zeggen wil, vervolgd te worden.

Ik beweerde nimmer de pretentie te hebben een *nieuw* inzicht in de geestelijke of ethische waarheden te brengen. Wel trachtte ik te *appelleeren* aan de zedelijke noodzaak, welke dringend voorschrijft de zwakke, ook de in getal zwakke, te steunen.

Zoo dit pleidooi weerklank vindt in de nieuw op te richten samenleving, dan zal Nederland in zijn geheel daarbij baat vinden. Nederland is immers temidden van de wereldmachten, die zich door de ontwikkeling der zaken gevormd hebben, een numeriek zwakkere en alles wat het zwakke aanvalt, is en blijft de vijand van alles en allen die ethisch, humaan en positief denken en leven.

Haarlem, April 1945.

